

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 41.

Fredagen den 18 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Föredrogs och lades till handlingarna Lag-Utskottets under gårdagen bordlagda memorial N:o 44, i anledning af återremiss från Andra Kammaren af Utskottets utlåtande N:o 35, öfver väckta motioner om ändring i den kommunala rösträtten å landet.

Fortsattes öfverläggningen angående Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga propositioner N:is 2 och 3, afseende förändrad organisation af landtförsvaret, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

1 punkten.

Utskottets förslag till lag om härordningen.

§ 40.

Herr Gahn: Det ouplösliga samband, i hvilket detta nu föreliggande härordningsförslag blifvit satt till det af Kongl. Maj:t framlagda förslag angående indelningsverkets och grundskatternas totala afskaffande, har för mig varit det hufvudsakliga skälet, hvarför jag inom det Särskilda Utskottet icke kunnat biträda detta förslag utan anfört min reservation. Det utgör också för mig ett absolut hinder för att i denna Kammare kunna lemna min röst för detsamma. Trots den omklädnad man gifvit detta samband, då man kallat det en kompromiss, så framstår det likväl för mig som ett köpslagande mellan staten å ena och en viss samhällsklass å andra sidan om landets försvar. Om vid

Första Kammarens Prot. 1883. N:o 41.

1

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

detta köp den part, som skulle mottaga betalningen, också lemnade valutan för det han åtnjuter, kunde man icke säga så mycket derom. Man kunde förlika sig vid saken, ehuru det för mig alltid framstår såsom ytterst motbjudande, att man i dylika frågor kommit in på köpslagandets väg. Den valuta staten här skulle vinna är ju hufvudsakligen den utsträckta värnpligten, den styrka landets försvarskrafter skulle få derigenom, att den manliga befolkningen får en större vapenskicklighet. Den olika styrkan i afseende på stammen, om den är indelt eller värfvad, derpå fäster jag mindre afseende. Det är den utsträckta värnpligten, som för närvarande och för framtiden kommer att göra den egentliga förstärkningen i försvaret. Näväl, hvem är det som lemnar sitt bidrag till denna förstärkning af försvaret? Icke är det uteslutande innehafvarne af *skattejorden!* Icke är det denna klass af jordegare, dit jag äfven räknar mig, ty all den jord jag eger är skattejord och jag är följaktligen äfven rust- och rotehållare, icke är det vi ensamt, som lemna den valuta, staten skulle få! Nej, det är visserligen till en ringa del denna klass af jordegare, men dessutom är det landets öfriga befolkning, som också får lemna sina bidrag till denna valuta åt staten, men som deremot icke får någon ersättning. Tvärt om, den kommer att på sina debetsedlar och i konsumtionsskatter få en förhöjning för landets försvar. Jag är öfvertygad att många finnas här i Kammaren, hvilka i likhet med mig skulle komma att tillskyndas ganska stor fördel af den nu ifrågasatta afskrifningen, och jag frågar eder, mine herrar, hvad våra arbetare och underhafvande skulle tänka om oss, om vi nu skulle lägga vår röst i urnan för att tillvotera oss stora fördelar mot det att vi ålägga dem en ökad värnpligt? De kunna förstå att det för landets försvar kan vara nödvändigt ålägga dem längre öfningstid, men de skola aldrig förstå, hvarför *vi* fördenskull skola erhålla betalning. Våra egna söner få visserligen till ringa del deltaga, men för dem är det ingen uppoffring, om de upptagas 60 dagar mer än för närvarande af dessa militära öfningar, men huru är det för vår arbetarebefolkning och våra underhafvande? De 60 dagsverken, som dessa ynglingar skulle uppoffra, äro för deras ekonomi ganska afsevärda, och måste af dem betraktas såsom en stor förlust, under det de se att vi få fördelarne och kunna tillgodoräkna oss 500,000, kanske 100,000 kronor i våra egendomars ökade värde. Jag kan för min del icke förlika mig med ett sådant handlingssätt. Derfor kan jag icke lägga min röst för ett sådant härordningsförslag eller för hvilket härordningsförslag som helst, huru förträffligt det än må vara, så länge det är sammanbundet med grundskatternas afskrifning. Det är förfäves man söker att ur historisk grund bevisa att dessa s. k. grundskatter äro af skattenatur och deruti söka ett skäl för deras efterskänkande. Det är förfäves man åberopar den orättvisa, som för 200 år sedan skulle utöfvats mot dåvarande jordegare, då han pålades dessa skatter. Det är och förblifver dock ett faktum, som icke kan bortresonneras, att dessa skatter i närvarande tid verka såsom räntor på våra egendomar. De verka, som räntor på ouppsägbara kapital och i samma stund jag blir befriad från dessa räntor är det obestridligt, att behållningen på min egendom stiger med denna besparade utgift och att dess kapitalvärde höjes. Så fort ett sådant beslut vore fattadt och

jag ville sälja min egendom, kunde jag höja dess pris med en summa som motsvarade den räntelindring, jag vunnit, och det är lika säkert att en köpare då kan betala detta ökade pris. Man har visserligen sagt, att det må så vara, att vissa jordegare tillskyndas en möjligtvis oberättigad fördel, men förhållandet är nu sådant i vårt statsskick, att det är denna klass af jordbrukare, som hafva röstöfvervigt inom representationen, och för att vinna deras bifall till ett förbättradt härordningsförslag är det nödvändigt att gifva denna eftergift.

Vid denna fråga måste jag likväl äfven tänka på den medborgarklass, som ännu icke åtnjuter politiska rättigheter, den som står under det s. k. politiska strecket, och jag tror det för oss vara nödvändigt att äfven taga hänsyn till deras intressen och deras rättigheter, då, såsom jag nyss sade, jag finner att den största tungan af detta försvarsväsen kommer att hvila på dem, genom den personliga uppoffring som från dem fordras. Jag kan icke förlika mig med den politiska klokhet, som bjuder att vika undan för oberättigade anspråk, utan jag tror det vara klokare att nu fast motsätta sig dessa anspråk och se tiden an, till dess rättvisare förslag kunna genomföras, vare sig derigenom att i representationen inkomma personer, som uppfatta saken på ett mera storsinnadt sätt, eller ock påtryckningen inom landet blir sådan, att icke längre detta ensidiga intresse kan göra sig starkt gällande inom representationen. För mig gestaltar sig frågan så, att en sann fosterlandsvän i första rummet måste tillse, att försvaret blir lämpligen ordnad, och endast i andra rummet tillse huruvida skattelindringar kunna ifrågakomma. Om statens finanser medgifva att en skattelindring kan ske och några skatter befinnas på någon näring eller samhällsklass så tryckande, att de äfven ur denna synpunkt böra lindras, då först är tiden inne att vidtaga sådana skattelindringar.

I afseende på grundskatternas tryck på jordbruket finner jag detta icke vara förhållandet. Man har visserligen i lång tid hört detta rop, men deraf följer icke att det är berättigadt. Efter min uppfattning äro grundskatterna, sedan de blifvit fixerade, numera icke något svårt onus att utgöra. Hvad som för närvarande trycker den jordbrukande befolkningen i skatteväg, det är de oerhördt stora kommunalskatterna. De hafva vuxit dels till följd af det kanske allt för hastiga sätt hvarpå skolväsendet mångenstädes blifvit utveckladt, och dels till följd af storartade jernvägsanläggningar och kommunernas deltagande i sådana, men detta är öfvergående förhållanden och efterhand böra icke så höga kommunalskatter längre erfordras, och då blir den på jorden hvilande skatten alldeles icke tung. För öfrigt skulle den skattelindring, man här satt i fråga, endast komma de närvarande innehafvarne af jord-egendom till godo. Ty jordbruket såsom näring vinner derpå intet. Vid första tillfälle de nuvarande skatteegendomarne, sedan de blifvit befriade från sina skatter och således öfvergått till samma natur som säterieegendomarne, skulle öfvergå till annan egare, komma de naturligtvis att så höjas i värde, att den som köper dem får betala en så mycket högre köpeskilling. Jag har icke kunnat erfara att ett kapital, nedlagdt i en frälse- eller säteriegendom, lemna högre ränta än ett kapital, nedlagdt i en skatteegendom, hvaraf tydligen framgår att skattefriheten icke kan komma att lemna blifvande egare någon fördel eller

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

höja det i jordbruket fästa kapitalets räntebilitet. Det är ju tydligt att vid hvarje köp afdrages det kapital, som motsvaras af grundskatterna såsom ränta, och finnes ingen sådan ränta, blir kapitalet så mycket större.

Detta om skatteförhållandena. I afseende på det nu framlagda härordningsförslaget har jag för öfrigt icke med min röst kunnat biträda det, i hvad det afser en upplösning af den nuvarande härens indelta stam. Jag har nu i snart fyrtio år varit rust- och rotheållare för ett rätt stort antal nummer och har således temligen stor kännedom om hvilka olägenheter detta kan medföra för en jordbrukare. Det är visserligen sant att det nog medför årlig kostnad, men dess stora olägenheter, till följd af trakasserier och besvärligheter, som man under debatten så bjert framhållit, har jag för min del aldrig erfarit. Jag tror också att det i de flesta fall är rust- och rotheållarens eget fel, om han deraf har obehag. Är han småaktig mot soldaten eller husaren, är han småaktig mot befälet att fullgöra deras billiga fordringar, då kommer han i obehagliga förhållanden, men fullgör han sin skyldighet, som han genom kontrakt åtagit sig, då går den saken mycket lugnt. I afseende på manskapets beskaffenhet har jag också fått den erfarenhet att det indelta manskapet, synnerligast der det är försedt med torp, som äro någorlunda försvarliga, är mycket lätt att rekrytera bland den bästa delen af ungdomen i orten. Der det åter icke är försedt med torp — åtminstone i den ort, der jag har rotar, och jag har rotar inom kompanier både med och utan torp — der är rekryteringen mycket svårare och soldaten mycket dyrare att anskaffa än på andra ställen, äfven om jag medräknar sjelfva värdet af torpet. Man har mycket svårt att der få de bästa ynglingarne att ingå som soldater, och får oftast taga sådana, som finna det obehagligt att vara bundna i enskild tjänst och föredraga att söka tillfälligt arbete. Utan att vilja instämma i den hårda förkastelsedom, som här uttalas öfver den ifrågasatta nya värfvade stammen, — jag tror nog att man kan få godt folk äfven för blott pengar, men mycket pengar fordras, om vi skola få god kvalitet, — så är jag dock öfvertygad om att den soldaten blir i moraliskt afseende sämre än den nuvarande indelta soldaten i allmänhet. Detta gör att jag har en stor förkärlek för att bibehålla dessa indelta soldater såsom stam och ledare för den blifvande beväringen. Huruvida denna stam nu i militäriskt afseende kan så reformeras som man skulle önska, derom vågar jag icke uttala något eget positivt omdöme. Jag har endast att stödja mig på erfarne militärers uttalanden. Vi hafva sett en sådan vid Utskottets betänkande framlagd reservation, deri förekommer en plan för att utveckla den indelta armén, så att den skall kunna motsvara landförsvarets skäligen pretentioner på en god stamtrupp. Detta är dock för mig tillräckligt för att tro att denna sak är möjlig att genomföra.

Vidare har man här framhållit en annan sak. Man har sagt: »hvad skall man göra? Kongl. Maj:t har ju vid flere tillfällen framlagt än ett förslag, grundadt på indelningsverkets bibehållande, än ett förslag, grundadt på allmän värnpligt, och nu slutligen ett förslag, grundadt på sammansättning af värnpligt och värfning! Intet har vunnit Riksdagens bifall.» Detta är sanning, men det bevisar icke att något

af dessa förslag var origtigt eller oantagligt, det visar endast att man icke nog kraftigt vidhållit ett förslag, som man ansett lämpligt, intill dess man kunnat öfvertyga landet och representationen om att det borde antagas. Ett ombyte af principer i dylika fall anser jag mera försvaga ställningen än stärka den. Det ökar pretentionerna hos dessa personer, som vilja köpa sig fördelar mot att lemna sin röst till förslaget. Jag är fullt öfvertygad derom, att det numera, sedan landet blifvit upplyst, hvarthän ett försvar på de grunder, som man 1878 blott i lösa drag utkastat, komme att leda, och hvilken kostnad och tunga det komme att medföra, och landet fått klar insigt i dessa förhållanden, kunde vara möjligt att få representationens bifall till ett försvar, ordnad på grund af indelningsverkets bibehållande såsom stam. Dervid kan vara skäl att göra åtskilliga lindringar för rust- och rotehållarne, ty ovilkorligen komme de ökade pretentionerna på soldatens öfningstid och bildning att medföra fordringar på högre aflöning från soldatens sida, men dervid kan staten mycket väl träda emellan och betala denna tillökning, hvarigenom detta onus för rust- och rotehållaren icke behöfver blifva större än i närvarande stund, utan tvärt om kan minskas.

Med de vidare detaljer, i hvilka jag inom Utskottet varit af skiljaktig mening mot pluraliteten, är icke lämpligt att nu sysselsätta sig. Jag slutar med att förklara att jag visserligen inser, att det *kan* ligga någon våda för landet i att nu undanskjuta lösningen af denna försvarsfråga, men det kan också hända, att deri icke ligger någon våda. Ingen kan förutse, när faran kommer och när ett förstärkt försvar verkligen erfordras, men jag hyser dock den tillit till Försynen, att faran icke står så nära för dörren, att icke svenska folket skall få tid att ännu en gång betänka sig, innan det antager ett dylikt förslag, och det är därför jag med lugnt samvete kommer att lägga min röst för afslag å den föredragna paragrafen.

Herr Stjernspetz: Blott några få dagar hafva förflutit, sedan Kammaren behandlade en motion gående ut på att genom en af främmande makter garanterad neutralitet söka skydda vårt land. Utgången af den frågan, hvilken emottogs med välvilja och grundligt blef utredd, bör hafva visat de fosterlandsvänner, som i en sådan neutralitet söka fäderneslandets trygghet, nödvändigheten att snart lösa frågan om vårt försvar. Jag tror också att icke blott nationens representanter utan äfven hela svenska folket inser detta och fordrar en snar lösning. Jag är också öfvertygad att en sådan lösning står för dörren och det torde därför vara hvarje representants pligt att nu uttala sig i denna fråga, vare sig att det rör förslagets förtjenster eller möjliga betänkligheter emot detsamma.

Hvad förtjensterna angår, synes landtförsvaret komma att blifva betydligt starkare än det vi nu ega, hvarför jag inskränker mig till att instämma uti största delen af hvad Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet samt Herrar Grefve Lagerberg och Rosen-svärd yttrat.

Mina betänkligheter röra således icke detta, utan försvaret i sin helhet. Vårt land är nemligen så beläget, att dess trygghet icke en-

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till lag om härordningen. samt beror af ett stort landtförsvar, utan kanske i ännu större mån af ett godt sjöförsvar.

(Forts.)

I alla de förslag, som blifvit framlagda, har flottan i allmänhet fått stå tillbaka och så synes äfven förhållandet vara i detta. Den roll denna skall spela i vårt försvar finnes icke tydligt angifven. Den tyckes mera hafva kommit med och *på papperet* erhållit några smulor, därför att den genom båtsmanshället står i samband med skatteregleringen, hvarför man icke kunnat undvika att äfven upptaga flottans organisation till behandling.

Då våra försvarsanstalter naturligen måste vara inrättade med afseende på vårt lands förhållande till främmande makter, måste dessa anstalter äfven stå i närmaste samband med den utrikes politik landet förer och utgöra ett sannt uttryck af densamma. Oaktadt den motion jag nyss nämnde afslogs, skedde det dock på ett sådant sätt, att Kongl. Maj:t icke bör kunna stanna i ovisshet om representationens och hela svenska folkets önskan i afseende på den politik, landet bör föra. Vi hafva äfven fått förklaring från regeringen, att den på allt sätt skall söka bevara freden åt vårt land. Detta är så mycket viktigare som vi se, att de stora staterna oftast kasta sig in i de största krig blott af afund och misstroende eller täflan om makten, hvarför vårt folk ännu mindre har anledning att gjuta sitt blod i strider för dylika ändamål. Det problem vårt försvarsväsen således har att i första rummet lösa är att kunna gifva kraft åt denna fredliga politik, som landet önskar och regeringen söker följa.

Vid ett krig emellan våra närmaste grannar är det lyckligsvi ingen af dem som kan hafva det ringaste behof af att kasta in arméer i Sverige eller att taga vägen genom vårt land. Låge vårt land så till, att det likt Belgien, Schweiz och Rumänien med fördel kunde användas till genommarsch för stormakternas arméer, då borde vi också, liksom dessa länder, samla all möjlig kraft på landtförsvarets utveckling för att kunna hindra sådant. Men lyckligtvis kan det endast vara några hamnar, företrädesvis de gottländska, hvaraf stormakterna vid sina krig kunna hafva behof eller dit deras svårt ansatta krigskepp kunna behöfva taga sin tillflykt. Det är då vår skyldighet som neutral makt att med kraft häfda denna vår ställning och således ej tillåta några kränkningar af densamma, liksom äfven att kunna skilja de stridande åt om de kommit inom våra farvatten, på det kriget ej må fortgå inom svenska området. Tillåta vi den ena makten att kränka vår neutralitet, behöfver den andra, enligt folkrätten, ej heller att akta densamma och skulle därför säkerligen ej heller komma att göra det. Vi komma härigenom emellan tvenne eldar och kriget komme, åtminstone till en del, att både föras och kanske äfven att sluta på vår bekostnad. För att skydda oss för sådana faror och kraftigt upprätthålla vår neutralitet är en god flotta oundgängligen nödvändig.

Det är gifvet att vid ett krig emellan två stormakter det icke ensamt är *en* stormakt som man har att taga i betraktande, utan två, som stå i harnesk emot hvarandra, färdiga att utföra en storartad duell. Om vi då hafva en flotta så stark, att den kan fälla utslaget i Östersjön emellan dem båda, t. ex. emellan Tyskland och Ryssland,

kan icke någon af dessa makter gerna vilja försöka att betvinga oss, ty då komma vi att gå på dess motståndares sida, och blifva vi sålunda herrar på sjön, torde vårt lands oberoende och frihet vara ganska väl betryggadt.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Man kan möjligen invända, att vi icke för alla möjliga fall kunna uppnå en sådan styrka. England har till exempel en ännu större sjö-makt. Ja, detta är nog sant, men England är så gifvet öfverlägset på sjön att det icke behöfver vår hjälp och kommer sannolikt icke att begära någon sådan. För öfrigt är England alltid välvilligt stämmt emot de mindre makterna, emedan det omöjligen kan hafva något intresse af att Tyskland eller Ryssland gjorde inkräktningar på Sveriges bekostrnad. Sålunda böra vi väl alltid kunna antaga åtminstone en viss välvilja å dess sida för oss och att det till och med gerna skulle vilja hjälpa oss hellre än stjelpa oss.

För att sålunda i ett stort krig bevara vår fredliga ställning fordras, att vi blifva den tredje sjömakten i Östersjön, om också icke så stark som någon af de andra makterna, så åtminstone af den betydelse att vi tillsammans med endera af dem kunna hålla den tredje stängen.

Detta mål kan icke vara omöjligt att uppnå, ty hvarken Ryssland eller Tyskland hafva någon synnerlig stark flotta utan båda lägga hufvudsakligen vigten på landförsvaret. Deras täflan och afgörande strider komma alltid att ske till lands och därför försumma dessa stater, åtminstone i viss grad, sitt sjöförsvaret, hvilket de endast behandla såsom ett bihang till deras öfriga försvarsväsen. Jag kan i det afseendet återöpa flere uttalanden, i hvilka framhålles att deras flottor äro för dem af mindre vikt. Det är därför att förmoda det dessa flottor komma att vara temligen jemnstarka och att det således icke skulle erfordras så orimligt mycket för oss att skaffa oss en flotta af angifven storlek.

Hafva makterna ingenting att frukta af oss och se de, att vi kunna och vilja upprätthålla vår neutralitet, är detta det bästa medlet för oss att äfven kunna bevara freden och trygga vårt oberoende, ja, för att uttrycka det i siffror, skulle jag vilja säga att det kanhända utgjorde $\frac{9}{10}$ af vårt skydd.

Detta utesluter dock icke alldeles möjligheten af eröfringsplaner å de stora makternas sida; men gå vi till dessa planer, så finna vi snart, att de delar af vårt land, som mest kunna därför vara utsatta och lättast intagas, äro å ena sidan Gotland och å en annan sida de norra provinserna. Men dessa landsdelars läge är så beskaffadt, att icke någon af dem kan försvaras utan just med tillhjälp af en stark flotta. Att vi måste uppbjuda allt för att försvara dessa landsdelar finner man lätt vid att kasta en blick på kartan öfver vårt land. Om de fölle i våra grannars händer, skulle de hafva ryckt oss så in på lifvet, att vår sjelfständighet sedan endast kunde bero af deras nåd och någon som helst trygghet för vårt land stode sedan svårligen att uppnå.

Vidare veta vi, att vårt kringflutna läge gör, att all samfärdsel med andra länder måste ske öfver sjön. Om vi i ett krig icke hafva något dugligt sjöförsvaret, blifva vi sannolikt underkastade en blokad.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Oaktadt vår rika krigshistoria hafva vi likväl icke någon erfarenhet om hvad en sådan vill säga, ty så länge vi hade provinser på andra sidan Östersjön, rörde sig krigsen hufvudsakligen om dessa provinser och landet har således icke varit underkastadt någon blokad. Det svåraste vi i den vägen utstått var under Karl XII:s tid, då Ryssarne härjade våra kuster, men det skedde med stor planlöshet samt tydligen endast för att sprida jemmer och sålunda göra oss benägna att sluta fred. Ryska flottan var för öfrigt den tiden ännu icke i det skick, att den kunde blokerå våra kuster.

Om vi tänka efter, finna vi att vår industri, vårt jordbruk och vår skogsskötsel äro i högsta grad beroende derpå, att deras produkter, då våren kommer, kunna afyttras till främmande länder. Om, då vintern slutat sin blokad, en fiendtlig flotta i stället skulle lägga sig utanför våra förnämsta hamnar och sjöstäder — huru blefve väl då förhållandet här i landet?

Det behöfves icke, som en talare nämnde, två somrars blokad, en är alldeles tillräcklig för ett vända upp och ned på hela vår ekonomiska ställning.

Denna Sveriges åt sjösidan blottställda ställning är en af de farligaste och ömtåligaste punkterna i vårt lands läge, hvilket förhållande naturligtvis kommer att göra vår politik osjelfständig, emedan regeringens pligt och fosterländska omtanke måste söka förekomma en allmän ruin.

Så länge vi icke hafva någon flotta, som kan hålla sjön, blir vår politik således mycket beroende af detta förhållande, och vi komma därför att ligga i händerna på den stomakt, som har den starkaste flottan, eller också någon annan stark sjömak, antingen vi vilja eller ej.

För vårt försvarsverk finnas sålunda vissa bestämda uppgifter att lösa. Den första af dem är att upprätthålla vår fredliga politik och vår neutrala ställning; den andra uppgiften är att försvara de för angrepp mest utsatta delarne af vårt land, nemligen Gotland och Norrland; och den tredje att skydda vår handel och sjöfart från att lida afbräck, och för dessa uppgifters lösande är en god flotta alldeles nödvändig. Först i fjerde rummet kommer uppgiften att skydda oss för en landstigning i hjertet af vårt land.

Hvad en sådan beträffar, vill jag icke bestrida, det den föreslagna armén är starkare än den, vi nu hafva; men jag vågar dock betvifla, att, om en stormakt är herre på sjön och obehindradt kan öfverföra sina trupper hit, vi kunna hafva någon stor sannolikhet för ett framgångsrikt försvar.

Landtförsvarskomitén erkänner sjelf, att Ryssland kan på en gång hit öfverskeppa 60,000 och Tyskland 75,000 man. Engelsmännen, som gjort mycket noggranna beräkningar, komma till en något högre siffra; men i alla fall kunna dessa beräkningar icke vara så exakta; ty det beror så mycket på huru långt den stormakt, som tänker anfalla oss, vill anstränga sig för ändamålet.

Ryssland kan nu, såsom jag sade, på en gång öfverföra 60,000 man; och derjemte veta vi, att en landtarmé *aldrig* kan hindra sjelfva landstigningen. Historien har till och med alltid visat, att jernstarka trupper på land icke kunnat hindra en sådan.

Man kan då också invända, att en flotta icke alltid kan vara precis på det erforderliga stället för att hindra landstigningen, men en fiende vågar dock bestämdt icke att göra en planlagd större landstigning, förr än han är fullkomligt herre öfver sjön, ty så länge han icke är det, riskerar han att få sina transportfartyg öfverfallna och förstörde afvensom att få sina förbindelser med eget land afbrutna efter en möjligen lyckad landstigning, och det vet hvar och en huru nödvändigt det är för en armé uti ett fiendtligt land att hafva förbindelserna i ryggen öppna.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Man behöfver blott tänka på den stora ammunitions- och vapenförbrukningen, för att icke tala om allt annat underhåll. Ett 8 å 14 dagars afbrott i förbindelsen med eget land skulle ställa en armé i ett högst kritiskt läge; och kunde förbindelsen afbrytas några månader, så vore den fiendtliga arméns undergång nästan gifven, huru klena våra försvarsanstalter till lands än vore.

Detta visar ju tydligen, att flottan för *alla händelser* bör intaga den första och vigtigaste rollen i vårt lands försvarsväsen.

Här har det sagts, att man försökt skaffa anslag åt flottan, men att Riksdagen afslagit desamma. Jag medgifver, att så till en del varit förhållandet, men dels har denna skattereglering stått i vägen för snart sagt alla större försvarsförbättringar, dels hafva ock flottans egne målsmän varit tveksamme om huru flottan skulle organiseras och om beskaffenheten af dess materiel, hvarför dock icke varit så lätt för representationen att alltid bifalla dessa anslagsfordringar. En lika vigtig orsak härtill torde äfven hafva varit, att man i allmänhet icke tillräckligt framhållit flottans stora betydelse särskildt för oss.

Om man sade landet, att flottan är det förnämsta medlet för vårt försvar och det bästa för våra fredliga sträfvanden, på samma gång som det äfven är det billigaste och det, som minst tryckte på våra näringar och att den är, om den utvecklas till en viss lätt upphinnelig styrka, det enda, som kan skänka oss trygghet för alla händelser, så vore det mer än besynnerligt, om icke representationen skulle vilja bevilja de derför nödiga medlen.

Men, mine herrar, om en stadgad öfvertygelse i detta afseende fattats, tror jag orsakerna dertill egentligen ligga i minnena från våra ärorika krig under forna tider. De hafva skapat den föreställningen hos hela folket, hvaraf äfven regeringen tagit intryck, att det hufvudsakliga af vårt försvar borde ligga i landtförsvaret.

Det är minnen från våra stora ärorika krig, som gjort detta, och under sista tiden hafva dessa föreställningar fått ny näring genom de lysande bedrifter, som den tyska armén för några år sedan utförde.

Men det finnes äfven en annan orsak, nemligen arméns redan ganska talrika personal. Det är ju gifvet, att, äfven med den största fosterlandskärlek, hvar och en söker framhålla de delar af försvarsväsendet, åt hvilka han sjelf ifrigt egnat sig. Denna stora personal, som finnes spridd inom alla samhällsklasser, har verkat derhän i allmänna föreställningssättet, det *landtarmén* anses vara hufvudsaken.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Jag talade om den ekonomiska möjligheten att anskaffa en så stor flotta, att den kunde skänka oss trygghet. Man har väl i mycket erkänt flottans betydelse, men, i stället för att föreslå någon utväg och fullfölja hvad man teoretiskt icke gerna kan förneka, stannar man inför den frasen, ty något annat än en fras är det icke, nemligen: »den är för dyr för oss att anskaffa.» Den sista sjöförsvarskommittén säger på ett ställe rörande sjöförsvaret, att vid täflan på ett fält, der penningetillgångarne äro det hufvudsakliga medlet för målets uppnående, der är det den mäktigare och rikare staten, som vinner försteget. Men detta påstående, att en god flotta skulle taga våra ekonomiska krafter i större anspråk än hvad en stor armé skulle göra, har aldrig varit bestyrkt af någon utredning eller några bestämda bevis. Det är icke något annat, synes det mig, än ett löst påstående för att leda uppmärksamheten från de rigtiga principerna för vårt försvar; och jag vågar påstå att, om man ville samvetsgrant undersöka de ekonomiska villkoren för en stark flotta eller en stark armé, skall man finna alldeles raka motsatsen. Man skall finna, hvad som just är min innersta lifliga öfvertygelse, att vi *aldrig* skola kunna åstadkomma en tillräckligt stor samt väl öfivad armé, så beskaffad att vi skola kunna mäta oss med en landstigen fiende. Det är min bestämda öfvertygelse, att landet icke förmår upprätthålla en *sådan* armé, att den kan blifva *betryggande*.

Vill man undersöka hvad kostnaden för flottor och landtarméer i andra länder uppgå till, skall man äfven snart finna sanningen häraf. Jag behöfver i det fallet endast nämna den tyska marinens budget, som går till 27,500,000 tyska mark, det vill säga omkring 24,000,000 kronor. Det är en stor summa, men vårt landtförsvar kommer dock att kräfva en betydligt högre; och dock är Tyskland i närvarande stund den starkaste makten i Östersjön. Någon täflan med stormakterna i det fallet anser jag för resten icke vara behöffig; ty kan man uppnå det minimum i styrka jag ofvan angifvit, så får man vara belåten.

Kan den ökas ännu mera, vore det likväl så mycket bättre.

Men äfven med en flotta erkänner jag villigt, att vi icke kunna vara alldeles utan en landtarmé.

Bland hufvudvilkoren för en sådan, och som äfven i förslaget blifvit iakttaget, är dess fullkomligt militäriska indelning i fördelningar.

Detta är af en så stor vikt — som också framhållits af chefen för generalstaben — att jag sätter denna indelning, der hvarje af våra 6 fördelningar får alla truppslag, som behöfvas för att kunna sjelfständigt uppträda, såsom ett bland de *nödvändiga* villkoren för hvarje landtförsvar.

Ett annat vilkor för landtförsvaret är nödiga kadrer af officerare och underbefäl, och detta finnes äfven i detsamma, likaså ett tredje vilkor bestående uti en utsträckt värnpligt. Men jag fordrar, att landtförsvaret dock icke utsträcket öfver höfvan; jag fordrar, att stamtrupperna, så till antal som anskaffningssätt, bestämmas så, att landet utan allt för stora svårigheter eller drakoniska bestämmelser kan uppställa och underhålla dem. Ty i annat fall tror jag icke på hållfastheten hos några garantilar. Om icke organisationen i sig sjelf är sådan, att den med någorlunda lätthet och dräglighet af landet kan bäras, tror

jag, att *den* armén tilltagits i för stor skala och att den därför i framtiden icke kan uppnå den fulländning i utbildning eller erhålla den materiel, som är behöfzig.

Med de åsigter, som jag här uttalat, kan jag icke dölja för mig sjelf och vill ej heller för Kammaren dölja, att ett landtförsvär, grundadt på indelningsverket, i enlighet med Herr General Abelins reservation, skulle i snart sagdt hvarje hänseende bäst lämpa sig för våra förhållanden och således äfven möjliggöra flottans tidsenliga utveckling jem-sides med landtarméns. Jag kan ej dölja, att om Kongl. Maj:ts förslag till landtförsvärets ordnande af Riksdagen antoges, skulle armén komma att sluka alla statens möjliga tillgångar, utan att ändå uppnå mönster-gilt skick och den föreslagna flottan, såsom beroende på blifvande *extra anslag*, komme blott att i de här framlagda papperen qvarstå såsom en vacker tanke.

Man säger visserligen att ett landtförsvär, grundadt på indelnings-verket, ej hittills vunnit framgång och ej heller kan hafva utsigt att framdeles gå igenom. Men om man bredvid och i sammanhang med ett sådant förslag liksom nu ställt grundskatternas afskrifning och ersättning för kostnaderna af soldathållet, tror jag att utgången blifvit en helt annan.

Intagen af oro öfver det bristfälliga uti våra närvarande försvars-anstalter och på grund af ett heligt löfte som jag gjort mig sjelf att biträda hvarje rimlig förbättring derutinnan, ett löfte som jag äfven afgaf i denna Kammare för tre år sedan, gör dock, att jag nu yrkar bifall till Särskilda Utskottets förslag. Jag vill dock tillägga, att vid den fortsatta behandlingen af landtförsvärets ordnande kommer jag att vid de olika paragraferna framhålla hvilka besparingar, som kunna göras på landtförsväret, dock endast i ändamål att derigenom möjligen kunna erhålla medel för att äfven kunna få vår flotta i samma eller något starkare skick, än hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Men jag kommer *icke* att yrka några nedsättningar, *förr* än jag kan hafva visshet om att flottan får en motsvarande tillökning; intill dess anhåller jag om bifall till det Kongl. förslaget utan afprutningar.

Herr Casparsson: Då Riksdagen förut fått från Kongl. Maj:t emottaga förslag till grunder för försvärets ordnande, hafva desamma utgått *omedelbart* från Kongl. Maj:ts ansvarige rådgifvare eller från en komité, bestående af i frågan sakkunnige personer. Så är icke här förhållandet. Ifrågavarande förslags ursprung är höljdt i dunkel. Kongl. Maj:ts regering kan sägas vara upphofvet till detsamma endast i samma mening som de historiska läroböckerna upptaga, att Karl XIII var far till Karl XIV Johan, nemligen genom adoption. Det är icke heller den senaste försvarskomitén, som är upphofvet till förslaget, ty komitén var bunden af förut uppgifna grunder och instruktioner. Icke heller kommer det från de 102 motionärerna i Andra Kammaren, hvilka i bråd skilnad vid 1878 års riksdag framlade sitt förslag, ty förflertalet af dem var det en fullkomlig öfverraskning; och dessutom har man svårt att i den förkrympta produkt, som de 8 reservanterna från Andra Kammaren framställt, igenkänna de svällande formerna af det barn, vid hvars frambärande i Andra Kammaren år 1878 jag hade nöjet att

Förslag till lag om här-ordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
orövningen.
(Forts.)

assistera. Om så dock skulle vara, kunde man verkligen med fullt skäl säga: »så ung och redan så förderfvad!» Arméns högste målsmän, generalitetet, har visserligen fått yttra sig öfver förslaget, men blott efter på förhand uppställda frågor; och om den kateketiska metodens lämplighet kan vara omtvistad beträffande folkundervisningen, så tror jag vi alla kunna vara ense om att sagda metod icke är lämplig för den allsidiga pröfningen af en riksviktig fråga.

Man har sagt, att det nuvarande systemet är föråldradt och oförenligt med det moderna samhällets idé om alla medborgares skyldighet att deltaga i landets försvar, men man har i stället för detta velat sätta ett ännu mera föråldradt system, ty man må förgylla saken huru mycket man vill med frasen om »en ur de värnpligtiges led på frivillighetens väg uttagen stam» o. s. v., så är och förblir det dock, på ren svenska sagdt, ingenting annat än *värfvning*, och de, som påstå annat, måste antingen icke mena hvad de säga eller också säga de icke allt hvad de mena. Jag för min del kan icke uttaga annan mening än att det är ett försök att låta riksdagen och svenska nationen svälja den rena värnpligtens beska piller, inlagdt i omslagspapper.

Jag skall nu bedja att något närmare få undersöka sjelfva *grunden* för det föreslagna systemet eller den värfvade stammen. Man har sagt, att det är icke ett vanligt värfvningssystem utan »*något annat*». Ja, det är sant, att det icke är något vanligt värfvningssystem, ty då annars, på samma gång man hos de unge rekryterna söker utveckla styrkans instinkt, man söker att tygla dess missbruk genom *disciplinens band* förmedelst en längre tjenstgöring, så har man deremot i detta förslag helt och hållet förbisett vigten häraf och vill i stället släppa dem lösa öfver landet för att disciplinera sig sjelfva.

Här hafva inom tidningspressen anförts och kommenterats åtskilliga generalers yttranden i frågan. Jag vill derfor nu icke ingå i någon vidlyftig uppläsning af hvad dessa generaler yttrat, men ganska egendomligt förefaller det, att när detta värfvningssystem förut föreslagits hafva de enstämmigt opponerat sig deremot, men nu, då det kommer från Kongl. Maj:t, så understödjade de detsamma.

Beträffande det yttrande, som afgafs vid 1875 års riksdag af den sedermera blifvande krigsministern, vill jag erinra, att detta yttrande afsåg icke blott det af de tre reservanterna i Andra Kammaren framlagda förslag, som är nästan helt och hållet detsamma som det nu föreliggande, utan äfven ett annat, afgifvet af fyra reservanter från Andra Kammaren, gående derpå ut, att den klass, som skulle undergå den längre öfningen, skulle i första rummet uttagas på frivillighetens väg mot kontant ersättning och derefter genom lottning. Det var om detta förslag, som den talare, som i går afton sist hade ordet, vid 1875 års riksdag yttrade: »Det är gifvet, att om man skall söka att fylla arméns leder visserligen af en årsklass värnpligtige, men företrädesvis af sådana, som emot betalning vilja i dem ingå, så afskiljer man från denna del nästan allt hvad armén har af intelligens, högre bildningsgrad, förmögenhet m. m., alla dessa faktorer som gifva styrka åt armén, som äro den pépinière, hvarur befalet skall bildas och som tillika utgör det samhälliga i värnpligten eller att alla medborgare stå i samma led för att försvara samma fädernesland.»

Och beträffande det förra förslaget, det af de tre reservanterna från Andra Kammaren framställda, yttrade han: »De svårigheter, som redan nu finnas att upprätthålla den lilla värfvade stam vi nu hafva, måtte tala alldeles tillräckligt för överställbarheten af detta förslag, utom det att denna stams beskaffenhet och sammansättning blifvit redan förut af en talare skildrade, och dertill har jag föga att tillägga.

Jag har blott velat nämna dessa ord, emedan jag icke ifrågasatt, att någon inom denna Kammare skall på allvar vilja vidhålla detta förslag.» Emellertid var det samma system och nära nog samma förslag, som han i går under nära 1 timmes tid med full öfvertygelse sökte försvara.

Från generalerna ber jag få öfvergå till en ärad talare på kronobergsbanken. Han uppdrog »den första paralellen», men icke för att storma utan för att försvara Kongl. Maj:ts förslag, hvaraf han själf var intagen. Han yttrade, att det skulle skänka oss först femtio procent, sedan tre och slutligen fem gånger så stor försvarskraft som den närvarande. Jag skall uppdraga en motparalell. Samme talare framlade vid 1871 års riksdag en motion med förslag till förändrad organisation af försvarsväsendet, en motion, i hvilken han fick 56 ledamöter af Andra Kammaren att instämma. Han yttrar der: »Emellertid återstår dock såsom sista utvägen att förlägga den värfvade stammen på landsbygden, men låta soldaterna sjelfva förse sig med bostäder, liksom förhållandet är med de indelta regementen, som icke hafva torp, såsom t. ex. Dalregementet och de skånska fotregementena. Detta förläggningssätt kan visserligen användas vid ett och annat regemente, då hela den öfriga armén har torp. Men skall den tillämpas för hela hären, så är fara värdt, att landet öfersvämmas med en lös befolkning, som saknar fasta bostäder och i följd deraf i allmänhet den stadga, som utgör en af den indelta soldatens bästa egenskaper och för hvars skull man just så länge fördragit de olägenheter, som eljest vidlåda indelningsverket. Äfven denna utväg torde således vid närmare betraktande icke vara lämplig.»

Vi lefva, mine herrar, i modifikationernas tid, och äfven den ärade talaren på kronobergsbanken har i väsentlig mån modifierat den uppfattning, han för tolf år sedan hyste.

Från fackmännens yttranden skall jag nu be att få öfvergå till *statsmännens*. Detta senare begrepp är emellertid svårare att definiera och för att icke begå något misstag eller komma i kollision skall jag hålla mig till statskalendern. Jag vill då anföra yttranden af de tvenne statsmännen, som för närvarande leda, den ene vår inre, och den andre vår yttre politik. Hans Excellens Statsministern yttrade vid 1871 års urtima riksdag den 2 oktober: »I jemnbredd med den stigande odlingen, i mån som näringar och industri utveckla sig, stegras både varuvärden, lefnadskostnader och daglöner, hvaraf åter måste följa, att den effektiva kostnaden för *legde* soldater högst betydligt stegras och blir allt för kostbar. Då till följd häraf soldater, anskaffade genom *frivilligt* aftal, blifva för dyra, har man måst anlita den allmänna värnpligtens *tvång* för att skaffa ett godt, rörligt försvar för bättre pris.» Åberopande sedan, att värfningen är qvar blott i England och Nordamerika, yttrade han vidare: »England och Nordamerika äro dock så

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

rika länder, att det icke gör dem något, om försvaret kostar mera än som nödvändigt erfordras, men sådant är icke förhållandet med oss.» Och längre fram i samma anförande fälde han följande ord: »*Utaf tvenne onda ting, en härordning som man vet vara oduglig, men som man just därför bemödar sig att förbättra, eller en härorganisation, som man inbillar sig vara god, som man tror lemnar ett förträffligt försvar, men som, när den skulle användas, torde i afgörandets ögonblick srigta, anser jag det förra för det minst vådliga.*» Detta är precis min ställning till denna fråga. Jag anför detta icke för nöjet att få beslå olika tänkande med vexlande meningar, ty i detta fall utgöra Riksdagens protokoll ett stort grafmonnet öfver frånträdde öfvertygelser och förvandlade åsichter, utan jag gör det för att hemta stöd för mina egna åsichter i framstående personers föregående uppfattning af saken. Hans Excellens Statsministern yttrade vidare om de tre reservanternas i Andra Kammaren förslag, hvilket jag nyss omnämnde och som är nästan fullkomligt detsamma som det nu föreliggande, under diskussionen i Andra Kammaren den 15 Maj 1875: »Man har ock föreslagit, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, i hvilken Riksdagen skulle begära framläggandet för Riksdagen af ett nytt förslag, utarbetadt i öfverensstämmelse med de tre reservanternas yrkanden. Ett sådant beslut skulle dock innebära ett tillbakagående, ty med antagande af dessa reservanternas förslag, skulle vi endast erhålla en värfvad armé, men vi hafva ju begärt ett försvar, fotadt på den allmänna värnpligten, och vi kunna därför ej understödja något förslag, som är fotadt på annan grund. Dessa båda förslag — nemligen om rent afslag och om ett beslut i öfverensstämmelse med de tre reservanternas yrkanden — kan jag således icke under några omständigheter understödja.»

Hans Excellens Ministern för utrikes ärendena yttrade i denna Kammare den 7 Maj 1878: »Jag tillstår, att deras arbete (Utskottsledamöternas), för så vidt jag förstår, har mycket för mig tilltalande och att jag skulle med stor glädje kunnat gifva min röst till de föreslagna lagarne, derest icke i detta lagförslag förekomme en punkt, och det just sjelfva kärnpunkten, mot hvilken jag hyser de största betänkligheter. Det är nemligen den punkt, som handlar om, huru stamtruppen skall sammansättas. Jag har lefvat många år i ett land, der hela armén är anskaffad på värfningens väg, och jag har hört denna armé här omtalas såsom ett mönster i många fall och såsom något, som vi icke skulle behöfva frukta att se hos oss infördt. Jag befarar, att de, som yttrat detta, bedraga sig. Den engelska armén är värfvad, och man kan således på den se, huru en hos oss anskaffad frivillig, d. v. s. värfvad armé skulle komma att se ut. I krigstid eller när krig hotar är denna armé utmärkt. Så snart något rykte sprider sig, att deras fädernesland är i fara, rusa engelsmännen till rekrytörerna och dessa få då mycket och bra folk.» Här tillåter jag mig att vara af en något olika mening mot Hans Excellens, ty just vid krigstillfällen eller rykte om krig har det alltid varit mycket svårt att inom engelska armén anskaffa folk, och därför måste England då ligga ute på den europeiska marknaden för att köpa folk.

I Militair-Wochenblatt och derifrån infördt i Krigsvetenskapsaka

demiens tidskrift för 1875 uppgifvas vakanserna inom engelska armén under Krimkriget hafva varit

år 1855	46,658 man,
år 1856	50,402 man

samt under sista fransk-tyska kriget (den 1 Oktober) 16,915 man. Häraf visar sig, att det varit långt ifrån lätt att vid krigstillfällen anskaffa folk.

»Men i fredstid är förhållandet annorlunda», fortsätter Hans Excel-lens vidare, »da nödgas de nöja sig med sådana rekryter, som vare sig genom någon våldsamt handling eller någon mindre förseelse råkat i en skef ställning och som därför önska komma hemifrån, eller sådana, som i berusadt tillstånd öfvertalats att underteckna ett värfningskontrakt. Jag fruktar, att äfven hos oss den värfvade armén skulle komma att bestå af ungefär samma slags människor, och detta är en anledning, hvarför jag icke kan bifalla en på frivillighet eller värfnung grundad stam — ty, som sagdt, för mig är frivillighet och värfnung precis det-samma.» »Mot denna punkt, (mom. a) såsom sådan, har jag icke något att invända och skall rösta bifall till densamma. Men då jag detta gör, vill jag uttryckligen förbehålla mig, att då frågan förekommer, huru stamtruppen skall vara sammansatt, hvarken antaga frivilligheten eller den supplementära lottningen.»

Med dessa upplästa anföranden vill jag icke uttala något klander mot de ärade talarne, ty det är ju naturligt, att hvad som för den enskilde representanten möjligen kan vara en förtjenst att hysa en fast åsigt och vidblifva den, kan deremot lätt hos statsmannen blifva ett fel, ty han måste veta att rätta sig efter de förändrade förhållanden, som kunna inträffa. I Herr Statsministerns anförande till statsråds-protokollet den 19 Juni 1880 åberopar han också uttryckligen de åsigt-er, som inom Riksdagen gjort sig gällande i frågan, men jag beklagar blott, att hans uttalanden i detta fall äro byggda på en felaktig addition. Han har visserligen vid remissdebatten i Andra Kammaren sökt för-klara saken, men likasom det ibland finnes botemedel, som äro värre än sjelfva sjukdomen, så gifves det ibland förklaringar, som äro oför-klarligare än sjelfva misstaget.

Jag skall nu öfvergå till rekryteringsförhållandena i utlandet. Uppgifterna från *Holland* äro hemtade ur Krigsvetenskapsakademiens tidskrift för 1876 och 1881. I Holland skall den stående armén ut-göras af: officerare och underofficerare 4,361, korporaler, spel och frivillige 17,688, summa 22,049 man. Frivilligt värfvade *söldater* äro beräknade till ett antal af 14,054. Vakanser bland de frivillige utgjorde: år 1875 — 9,766 man och år 1879 — 9,909. Då denna armé skulle mobiliseras år 1870, fattades af frivillige stamsoldater närmare 10,000 man. Krigsvetenskapsakademiens tidskrift säger härom: »*man insåg genast att hela systemet hvilade på en ohållbar grundval och sjelfva principen för de holländska militärinrättningarne fick sålunda sin dom; man måste ändra sättet för rekryteringen.*» Denna grund, som sålunda i Holland befunnits otillfredsställande och omöjlig att tillämpa, vill man emellertid nu införa här.

Om arméns moraliska tillstånd yttrar en tysk militär-författare, att mellan Saharas vilda horder, de franske turcos och de alkoholise-

Förslag till lag om här-ordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

rade holländske frivillige är det ingen annan skilnad än hudfärgen. Beträffande åter arméns fysiska tillstånd kan hvarje resande, som kommer till Holland, lätt bilda sig en föreställning; något fysiskt ynkligare i arméväg har jag aldrig någonsin sett. Om jag undantager gardet i Haag och möjligen kavalleriet, kunde man på trupperna i landsortsstäderna tydligen se, att man hade fått ut surkartan af nationer; och detta är något som följer med värfningssystemet öfver allt.

Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrade i går, att i Holland utgör den värfvade armén en *fristående armé*. Det är naturligt, att när jag, som icke själf är någon auktoritet, uppträder mot en auktoritet sådan som han, måste jag åberopa en annans auktoritet och jag vädjar då till Krigsvetenskapsakademiens tidskrift. Der yttras (ärg. 1881 sid. 684): »att hålla den värfvade stammen fulltalig har visat sig alldeles omöjligt, man har då utom det årliga uppådet måst komplettera genom lottning bland den värnpliktiga årsklassen, och detta har gjort, att milisen allt mer och mer uppgått uti denna stam, så att numera kan man säga, att Holland blott har en enda här, men denna sammansatt af 4 olika kategorier, nemligen:

1:o frivilliga stamsoldater,

2:o frivillige milismän,

3:o milismän insatta på grund af lottning samt

4:o vanliga milismän (det årliga uppådet af 10,400 man) med kort årlig tjänstgöring.»

Af detta uttalande kan jag, i motsats till Herr Krigsministern, icke finna annat, än att den värfvade armén och milisen, motsvarande vår beväring, hafva helt och hållet sammansmält till »en enda här».

Beträffande vakanserna bland de frivillige i holländska armén, så utgjorde de år 1875 — 9,766 man af 14,054 frivillige, som skulle anskaffas genom värfning, och år 1879 9,909 man och från och med år 1867 har man nödgats genom lottning uttaga det högst medgifna antalet. Således är exemplet från Holland icke mycket uppmuntrande. Jag skall nu bedja att få något vidröra förhållandena i *Frankrike*. Uppgifterna äro hemtade dels ur Blocks »Dictionaire général de la politique», dels ur samme författares »Statistique de la France». Då Bourbonerna återkommo till Frankrike år 1815, var ett bland deras första åtgöranden att lofva att den frivilliga värfningen skulle blifva grunden för arméns rekrytering, hvaremot konskriptionen blott i nödfall skulle användas, och detta löfte stadfästes genom lagen af den 10 Mars 1818. Detta löfte kunde dock aldrig infrias. Under åren 1815—1848 uppgick den årliga styrka, som på frivillighetens väg kunde anskaffas, på en befolkning af 30 till 34 millioner till i medeltal 10,000 man. Och här är ju fråga om anskaffande af 5,500 man på en befolkning af 4 $\frac{1}{2}$ millioner.

Block säger vidare: »Likväl hafva till och med i våra dagar skriftställare och statsmän förordat att uteslutande använda den frivilliga värfningen för att bilda den stående armén. Enligt vår tanke är detta en utopi. Ett lands armé kan aldrig på detta sätt underhållas, utan att dess effektiva styrka väsentligen minskas. Det skulle förutsätta mera militärisk anda, än som någonsin funnits till, och mera politisk instinkt, än som kan rymmas inom våra moderna industriella samhällen.»

År 1832 måste man emellertid ändra system. Man införde då rättigheten till ställföreträdare, byte och friköpning, och år 1855 den 26 April inrättades arméns dotationskassa, hvarigenom staten öfvertog anskaffningen sjelf mot det att de värnpliktige som ville friköpa sig erlade en afgift af 1,800 till 3,000 francs till denna kassa, för hvilken afgift rekapitulanter anskaffades. Enligt ofvan anförda källa uppgick under åren 1850—1869 summan af nyvärfvade och rekapitulanter i medeltal till 25,884 man eller, fördeladt på folkmängden, till 67 man på 100,000 af folkmängden. Under den tid som arméns dotationskassa verkade, från den 26 April 1855 till den 31 December 1867, uppgick antalet nyvärfvade och rekapitulanter till 338,042 man eller i medeltal 26,000 man årligen, hvilket således utgör 68 man på 100,000 af folkmängden.

Förslag till lag om häröfvningen.
(Forts.)

I *England* måste man efter erfarenheten från 1870 vidtaga förändringar i rekryteringssättet och man införde då systemet med kort och lång tjänstetid. År 1873, det sista året, då det gamla systemet tillämpades, uppgick antalet anvärfvade till 17,194 man, men år 1874, då de nya grunderna började tillämpas, fick man upp siffran till 20,640 man eller den högsta siffra, som jag sett uppgifven. Från och med 1876 skola årligen 7 å 8,000 man öfverflyttas till reserven, hvarigenom behovet af rekryter ökas från 17 å 18,000 om året till 25 å 26,000. Jag skall strax återkomma till hvad dessa siffror betyda med afseende på folkmängdsförhållandena.

I *England* spela rymningarne en mycket stor roll. Under perioden 1862—1871 uppgick antalet rymmare i medeltal till $\frac{1}{3}$ af de nyvärfvade. På en effektiv styrka af omkring 182,000 man uppgick antalet rymmare:

år 1873 till 5,702 man,
 „ 1874 „ 5,572 „ och
 „ 1878 „ 5,416 „

Rymmarnes antal är sålunda temligen konstant. De engelska tidskrifterna trösta sig emellertid med att man i de flesta fall lyckats ertappa rymmarne, men om den moraliska halten af sällskapet kan man dock häraf göra sig en föreställning. Den tidskrift, jag här åberopat, säger med afseende derpå (*Krigs-Vetenskaps-Akademiens Tidskrift för 1879*, sid. 541): »Hufvudgrunden till de talrika rymningarne ligger dock i engelska arméns rekryteringssystem. Så länge densamma skall hållas fulltalig genom värfning, hvarvid hvilken dålig karl som helst, om han blott är kroppsligt duglig, anställes i tjänst, så länge skola ock talrika fall af rymningar i armén ega rum.»

Beträffande vådan af att hafva årsklasser, som icke på lång tid varit underkastade någon öfning, ber jag få åberopa exemplet af *Belgiens* ryktbara mobilisering år 1870.

Om jag icke misstager mig, berördes denna sak något af Herr Rosensvärd år 1875 eller 1878.

Enligt beräkning skulle härens styrka vid mobilisering uppgå till omkring 100,000 man. Det befans emellertid, att 1861—1862 års klasser voro fullkomligt obekanta med det nya gevärets bruk, och 1870 års klass alldeles värfvad. Hvad de öfriga årsklasserna beträffar, voro de, dels genom lagliga befrielser, dels genom afflyttningar och uteblif-

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

vanden af de värnpligtige, så förminskade, att hela den krigsdugliga styrkan blott uppgick till ungefär 58,000 man. Då försökte man den frivilliga värningen. Den lemnade 25 man. Sedermera använde man benådning af till fängelse dömda soldater och fick på det sättet 110 man, och slutligen medtog man äfven benådade rymmare, hvilken åtgärd lemnade 702 man. Genom att på det sättet vädja till patriotismen och brottet fick man i hop en summa af 837 man.

Jag skall nu rekapitulera något af hvad jag sagt. I Frankrike har under perioden 1850—1869 antalet nyvärfvade och rekapitulanter i medeltal uppgått till 25,884 man, hvilket på en folkmängd af 36 till 38 millioner gör 67 man på 100,000 af folkmängden. I Holland uppgick under perioden 1870—1879 antalet anvärfvade i medeltal till 2,547 man, hvilket på en folkmängd af 3,800,000 likaledes gör 67 man på 100,000 af folkmängden.

I England (för detta land har jag tagit siffrorna för 1 år, nemligen 1874, då de högsta siffrorna förekommo) uppgick under år 1874 antalet anvärfvade till 20,640, hvilket på en folkmängd af 33 millioner gör 62 man på 100,000 af folkmängden.

I Sverige uppgick under perioden 1871—1880 — om jag beräknar 84 officersaspiranter — antalet nyvärfvade i medeltal till 2,635, hvilket på en folkmängd af 4,400,000 gör 60 man på 100,000 af folkmängden.

Englands rekrytbehof (efter år 1876) utgör 25 å 26,000; detta gör på en folkmängd af 35 millioner 71—74 man på 100,000 af folkmängden. Enligt det nu föreliggande förslaget skulle Sveriges rekrytbehof komma att blifva 5,500 man, hvilket efter den nuvarande folkmängden eller $4\frac{1}{2}$ million utgör 122 man på 100,000 af befolkningen, men efter den folkmängd, som är beräknad att finnas år 1898 eller 5,300,000, gör det 103 man på 100,000 af befolkningen. Den siffra, som här är ifrågasatt, är således den *högsta*, som, i förhållande till folkmängden, någonsstädes blifvit uppställd, och *mycket högre*, än hvad man i något af dessa land ännu lyckats uppnå. Jag vill dock erinra om, att det här blott är fråga om landtarmén, men icke om hvad som åtgår till flottan, som särskildt i England intager, såsom bekant, ett mycket viktigt rum. Men äfven hos oss skall flottan hafva sitt behof af folk fylldt; och dessutom äro icke rekapitulanterna inräknade, hvilka likväl, så vidt jag kan finna, måste uppgå årligen till 1,400 eller 2,000 man. Man tröstar sig emellertid med att man har garantilagen att tillgå. Ja, det är sant, om man nemligen först lyckas att få den antagen, något hvarpå jag i förbigående sagdt tviflar, och jag vill tillika fästa uppmärksamheten derpå, att det finnes en annan lag, som heter *arbetsfördelningens lag*, och med den lagen tror jag att garantilagen lätt skall komma i konflikt, ty de allmänna ekonomiska lagarne verka säkrare de än speciella, som vi kunna stifta. För mig är det klart att, om garantilagen nu skulle blifva antagen och om man får känna verkningarne af den konkurens, som skulle uppstå mellan staten och de enskilde arbetsgifvarne, så komma Riksdagens ansträngningar under den närmaste tiden att gå ut på att få den afskaffad, eller ock att på de gemensamma omröstningarnes väg få anslagen nedsatta så, att årskontingent och på samma gång stammens styrka måtte förminskas. För att inse detta fordras sannerligen ingen statsmannablick, utan endast vanligt bondförstånd.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Man skall må hända invända, att man då har lottnings att tillgripa, men min öfvertygelse är, att med den uppfattning, som nationen för närvarande har och sannolikt ännu länge kommer att bibehålla, lottnings blir omöjlig att införa, och skall den införas, så blir konsekvensen deraf att man på samma gång får införa lega och friköpning, ty lottnings mellan 60 eller 90 dagar, å ena sidan, och 2 eller 3 år, å den andra, blir i hvarje fall en stor orättvisa.

Den andra väsentliga anmärkningen mot förslaget, jag har att framställa, är rörande åldern. Faran att använda allt för unga soldater tror jag, att krigshistorien i alla tider har bekräftat. 1865 års landförsvarskomité återopade i detta fall yttranden af Sundhetskollégium från åren 1822, 1824, 1826, 1832 och 1837 om behöfligheten af beväringens ålderns framflyttning, med anledning af hvilka yttranden Kongl. Maj:t i sin till 1856 års Riksdag afåtna proposition anförde: »erfarenheten har ådagalagt, att den svenske ynglingen, uppfödd under ett hårdt och kroppens utveckling fördröjande klimat, i allmänhet icke det år, då han, efter nu gällande stadgande, inträder i beväringens åldern, eger den kroppsstadga och de krafter, som oundgängligen erfordras för att utstå ett fälttågs mångfaldiga mödor, umbäranden och ansträngningar.» I sin underdåniga skrivelse den 21 Februari 1857 yttrade Rikets Ständer till svar härå, att de i den nämnda propositionen anförda omständigheter »stälde utom tvifvel, att den 21-årige ynglingen i allmänhet i vårt land icke vunnit den härdighet, som för krigslifvet med åtföljande mödor och umbäranden erfordras, samt att följaktligen ynglingarne icke vid denna ålder böra gå i fält mot fienden;» med anledning hvaraf Rikets Ständer öfverlemnade åt Kongl. Maj:t att uppkalla beväringens klasserna i krigstid utan iakttagande af den förut stadgade ordningen, att första klassen skulle först uppådas. 1865 års landförsvarskomité föreslog till följd häraf beväringens ålderns framflyttande till 22 år, »emedan», heter det, »vår beväringens ynglings bristande kroppsutveckling är ett faktum, erkändt af besigtningssläkare, af Sundhetskollégium, af landshöfdingar och regementschefer, erkändt slutligen af Rikets Ständer och af Kongl. Maj:t, och då det för ett folk bör vara af hög angelägenhet, att dess barn icke kallas till vapen vid en ålder, då de icke kunna uthärda krigets mödor, utan måste öka sjuklägrets offer», och nu vill man utan någon vidare begränsning nedsätta stamsoldatens, det stödjande elementets, ålder till 18 år. Medelåldern för rekryter vid den värfvade armén har under de sista 5 åren uppgått till 20,28 år och för den indelta till 20,23 år. Tjenestetiden vid värfvade armén har enligt landförsvarskomiténs utlåtande (tab. 13) varit 3,80 år, och det finnes ingen anledning, att tjenestetiden hädanefter skall blifva längre. Tvärtom är det all anledning antaga att man, för att lättare få folk, skall nödgas nedsätta tjenestetiden. Då det här är omöjligt att göra några bestämda beräkningar, vill jag inskränka mig till den sannolikhetsberäkningen, att medelåldern för den värfvade stammen kommer att blifva mellan 21 och 22 år, eller möjligen 22 år. Erfarenheten från England har, enligt Krigsvetenskapsakademiens Tidskrift för år 1881, visat att: »då man för att erhålla soldater nedsatte minimi-åldern till 18 år och i sjelfva verket icke mera gjorde krigstjensten till ett yrke utan gjorde det möjligt för yng-

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

lingar att redan efter 3 års tjenst blifva öfverflyttade till reserven med en icke ringa afföning, så fick man alldeles för ungt folk, oförmöget att uthärda ansträngningarne under ett fälttåg i ett tropiskt klimat. År 1879 uppgick antalet soldater, som icke nått 20 års ålder, till icke mindre än 43⁰/₁₀₀ af hela antalet tjenande. »En ytterligare olägenhet häraf», yttras det vidare, »består deri, att till underofficerare måste befordras en mängd unge män, som till följd af sin ungdom icke ega de egenskaper, som erfordras för en sådan befattning.» Till följd af denna erfarenhet blef efter några års försök lägsta åldern framflyttad till 19 år »och», säger tidskriften, »genom denna förändring kommer liniearméns värde att betydligt ökas». Jag frågar: om detta är erfarenheten med Englands roastbeef-ammade befolkning, huru skall då resultatet blifva här? Från Frankrike samma erfarenhet! Under kriget på Pyreneiska halfön åren 1808—9, ditskickade Napoleon de unga konskriberade; för att genomgå krigets rekrytskola, medan han behöll de äldre soldaterna hemma, för att användas i det tilltänkta fälttåget mot Österrike. Konung Josefs bref till sin kejsrerliga broder äro fulla af beklagande här öfver. »Jag behöfver», skrifver han, »50,000 man gamla trupper och 50 millioner francs; om ni dröjer, skall det behöfvas 100,000 man och 100 millioner.» Den mera sansade och lugna General Kellersmans bref till fursten af Neuchatel, Marskalk Berthier, intygar detsamma. Han säger, att det behöfdes oupphörligt nya förstärkningar, derföre att det nya manskapet vore för svagt att uthärda strapatserna, så att knappt $\frac{1}{4}$ komme den aktiva armén till verklig nytta. Samma erfarenhet har man ock från fälttåget i Ryssland 1812. Jag vill tillägga något om den nyaste erfarenheten från Frankrike. Då chefen för Landtforsvarsdepartementet anförde och åberopat ett yttrande af en korrespondent till Stockholms Dagblad, må det tillåtas mig att anföra en korrespondent till Times. Då man för 2 år sedan skulle till Tunis skicka 25,000 man, såges det der, måste gräddan skummas af hela armén, så att några regementen blott hade 300 man. Man hade nemligen frånträdt 1832 års system, som M:r Thiers ända till det sista vidhållit. Han trodde nemligen icke, att olyckorna år 1870 hade sin orsak i systemet utan i generalernas oduglighet, stabens bristfällighet och den kejsrerliga regeringens missgrepp. Man hade afskaffat systemet af gamla soldater och i stället infört efter preussiskt mönster en ren värnpligt, och likasom man förut genom antagande af den allmänna rösträtten åstadkommit ett politiskt kaos, så åstadkom man nu genom en oförnuftig tillämpning af den allmänna värnpligten ett militäriskt kaos. Samme korrespondent vill häri finna förklaringen till Frankrikes ställning till den egyptiska frågan; man vågade nemligen icke uppträda mera bestämdt, emedan man fruktade att inför Europa blotta landets militära underlägsenhet. Jag vågar, beträffande erfarenheten i vårt eget land, åberopa en numera bortgången auktoritet, hvars djupa erfarenhet och militära insigter ingen skall jäfva, nemligen framlidne Hans Excellens Grefve M. Björnstjerna. Han yttrade nemligen: »hvad en armé af endast beväringssmanskap beträffar, så kan den aldrig göra ett verkligt motstånd; den är för ung dertill. I Preussen, der beväringssystemet är bäst genomfördt, anses den i tjenstgöring varande truppen, bestående af de emellan 20 och 23 års ålder varande

Ynglingar, endast såsom en rekrytskola till den verkliga armén, hvilken utgöres af landtvärnet. Detta består af manbart folk mellan 30 och 40 års ålder. Det är denna ålder, som utgör i allmänhet vår indelta armés och som är den, hvilken allena kan uthålla ett krigs fatiguer, i synnerhet i ett så nordligt land som Sverige. Ynglingar mellan 20 och 23 års ålder hålla icke ut dermed. Att vilja anförtro Sveriges försvaret endast åt beväring, vore således rent af att förlora Sverige. Den preussiske ynglingen ligger tre år i garnison, står derefter två år i reserven och 7 år sedan i landtvärnet (som äfven exercerar hvarje år), summa 12 år militärisk tjänstgöring. Då kan det bära sig i militäriskt afseende, men, för att komma derhän, hvilka uppoffringar fordras det icke! »Vår indelta armé är det palladium, på hvilket Sveriges sjelfständighet beror.»

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Jag glömde, när jag redogjorde för rekryteringsförhållandena i utlandet, att upptaga till besvarande chefens för Landtförsvarsdepartementet yttrande om de finska förhållandena. Det kan icke falla mig in att vilja korrigera hans siffror, ty de vore tvifvels utan fullt exakta, men det är siffrornas valör jag vill belysa. Det är visserligen förhållandet, att man år 1881 verkligen fick på frivillighetens väg i Finland ett mycket större antal, än man någonsin kunnat föreställa sig. Jag var händelsevis öfver till Finland vid den tiden och frågade en mycket framstående och i finska förhållanden väl bekant person, hvad orsaken härtill vore; om det vore militärisk lust och fallenhet eller en ren ekonomisk orsak. Han svarade: det är en rent ekonomisk orsak; vi hafva haft ett svårt år, och det gör, att det finnes en mängd personer, som önska blifva födde och klädde. Och ser man på aflöningen för dem, som taga anställning såsom soldater, så är den verkligen icke mycket frestande: årliga aflöningen för en skarpskytt är 35 mark, hvilket gör af svenskt mynt 25 kronor 20 öre. Detta om den ekonomiska sidan af saken. Vidare upplyser Krigsakademiens Tidskrift för år 1882, sidan 457: »*det minsta soldatmättet är 5 fot 1 v. tum, det minsta i Europa och till och med mindre än i Ryssland, der det för arméinfanteriet utgör 1,53 meter. Då nu härtill kommer, att många småväxta ofta anmäla sig till frivilligt inträde, så måste bataljonerna hålla till godo med individer, hvilka på grund af sin ringa längd aldrig bort komma till dem.*» Och tidskriften upplyser äfven, att antalet frivilligt anmälda är »i år mindre än i fjol», det vill säga det hade redan minskats år 1882 från 1881. Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet anförde äfven förhållandena i Kuopio län och sade, att landshöfdingembetet der måste utfärda en kungörelse, att inga flere frivillige kunde antagas. Denna uppgift är naturligtvis fullkomligt riktig, och i en brochyr, som utdelats här, uppgifves, att det stätt att läsa i Helsingfors Dagblad den 18 April 1882, men att Hans Maj:t Kejsaren först genom reskript af den 1 Juni samma år tillkännagifvit huru många som skulle inkallas till aktiv krigstjänst och till följd häraf utlottas för hela landet och således äfven för Kuopio län. Huru kunde det då redan i April tillkännagifvas, att antalet var fullt, då först i Juni antalet som skulle utlottas blef känt? Jo det beror derpå, att det var en annan kategori af frivillige, hvarom här var fråga. Den 90 § i värnpligtslagen stadgar nemligen, beträffande de frivillige: att till

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

frivillige antagas sådana, som hafva »intyg öfver genomgången fullständig kurs vid någon af de i § 32 mom. 2 och 3 nämnda läroinrättningar, eller öfver ådagalagda motsvarande kunskafer», och dessa läroinrättningar, som finnas närmare angifva i 32 §, visa, att här är fråga just om sådana frivillige, som genom inhemtade kunskafer och bildning förvärfvat sig rätt till den nedsättning i tjenstetiden, hvarom i § 92 sägs. I Finland har man nemligen gått en alldeles motsatt väg, än hvad här är föreslaget. Der söker man att genom *eftergifter* få in intelligensen i ledet. Här åter söker man genom påläggande af *ökad* öfning intvinga den i armén. Och när i Finland antalet af *dylika* frivillige för hvarje bataljon i vanliga fall icke får uppgå till högre siffra än 24 man, kan jag icke finna annat, än att den omnämnda kungörelsen afser just *desse* frivillige, och dertill har jag så mycket större anledning, som § 93 säger, att sådana »*frivillige få antagas i tjenst under loppet af hela året*». Jag vet icke, om chefen för Landtförsvarsdepartementet vill acceptera den förklaringen, men för mig synes den vara den enda möjliga.

Jag ber slutligen här, att i de ledamöters af Kammaren minne, som närvaro vid 1871 års riksdag, få återkalla det yttrande, som af en bland våra kunnigaste militärer och vår mest framstående skriftställare i militära ämnen, den dåvarande representanten för Vesterbottens län från dödsbädden uppsändes till Kammaren för att i dess protokoll intagas. Det var en varning för att släppa hvad vi hafva och för att utbyta det mot något osäkert annat; det var tillika en maning att bibehålla och bevara vårt gamla indelningsverk. Lifdömdt af Konung och Riksdag, beröfvadt större delen af dess ekonomiska tillgångar, har det nu under tio år blott väntat på exekutionen. Under tiden har man lössläppt hela koppel af skribenter för att militäriskt och moraliskt sönderslita de band af förtroende, som fästat nationen vid detsamma, och man har icke ryggat tillbaka vid att försöka trycka vanryktets stämpel på minnena från »våra segrars, våra sorgers och vår äras gyllene tid». Medan de stilla och betänksamma i landet, med grämsle och oro för hvad slutet månne blifva, åskådat ofoget, har krigsstyrelsen med stoiskt lugn åsett den vilda jagten. När nu omsider förstörelsearbetet skulle vara fullbordadt och blott de dofva tre sista skoffarna mull tyckas återstå, då förändras plötsligt situationen. Den samhällsklass, som förut enständigt yrkat på indelningsverkets upphäfvande, börjar nu att opinera för dess bibehållande. Hvaraf kommer det? Jo, när silhuetterna af dessa skuggspelsfigurer, som man benämner den nya stammen, börja afteckna sig mot framtidens horisont, då vaknar svenska folket till full insigt om hvad som förestår, och det går ett anskri af ovilja, så enstämmigt som sällan tillförne, genom hela folket, ty det finner sig besviket. »Nationen, i sig sjelf svår att röra, utom till omedelbart sjelfförsvär», har rest sig till *sjelfförsvär* mot ett falskt och onaturligt system. »Det går aldrig länge,» säger siaren. »Det har blott under vissa mellanrymder i historien, likasom då mensklighetens genius slumrat, gått an att herska med de små medlen — alla de stora äro rättvisans» — och — »man kan nästan vara säker, att ju mer den egoistiska politikens upplösningsprocess i samhället synes hafva lyckats, ju närmare är utbrottet af den inre själarnas flamma, som plötsligt utplånande, försmältande, förenande de enskilda intressena till ett högre

gemensamt, i lågorna till ny herrlighet likasom omgjuter mensklighetens bild». Hvad som gäller om menskligheten i dess helhet, det gäller äfven om en nation. Detta förslag, som utgör frukten af den sjelfviskhetens och de enskilda intressenas politik, som vi i tio år fullföljt, har redan fått sin dom. Det är dömdt af vetenskapen och erfarenheten öfverallt, der det blifvit försökt; det är dömdt af dem, hvilkas rätt det kränker, och det är dömdt af dem, hvilkas förmenta intressen det smeker; det är dömdt af landsbygdens befolkning och städernas. Det är dömdt af Andra Kammaren genom den vrångbild af ett betryggadt försvar, som dess förtroendemän i Särskilda Utskottet framställt — och det skall för visso få sin dom af efterverlden såsom det vådligaste förslag till frågans lösning, som ännu blifvit framställt, hvilket, på samma gång det undanrycker *konungamakten* ett af dess fastaste stöd, äfven kan lemna ett vapen mot *folkfriheten*. Det återstår för Första Kammaren att falla sin dom, och jag, Herr Talman, yrkar afslag.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Detta anförande mottogs med talrika och ljudliga bifallsrop.

Herr Carlson, Fredrik: För mig är det vid denna frågas bedömande en synpunkt, som framstår framför alla andra och som är den bestämmande, nemligen nödvändigheten af ett förbättradt försvar.

Med andra ord, denna fråga står så högt, att den är oberoende af de politiska vindkasterna för dagen, och den är värd en uppoffring, äfven af förutfattade meningar.

Flere talare hafva sett i det nu föreliggande förslagets antagande en anledning till farhågor. Jag för min del ser i dess förkastande icke blott en anledning till farhåga, utan, hvad mera är, *verkliga faror*. Hvarför har väl landet i femton år sträfvat till en ny härordning om icke derföre, att det känt det oafvisliga behovet af en förbättring i det nu bestående? Och hvilken är den utsigt, som, efter sakkunniges utlåtande, föreligger, om en krigsfara i denna stund skulle yppa sig?

Jag vädjar till deras yttranden, som hafva den största insigten, erfarenheten och ansvaret i detta hänseende. De säga att, när den föga talrika stammen, berömd och med skäl berömd för sitt förhållande i fredstid och äfven mycket krigsduglig, men allt för fåtalig, ställes mot fienden, så finnes bredvid eller efter den endast en oöfvad hop, till råga på allt, stäld under ett allt för fåtaligt och äfven oöfvadt befäl. Det är med denna utsigt framför oss, som vi hafva att pröfva den nu föreliggande frågan.

Må vi då tillse, först om det framlagda förslaget verkligen är så farligt, som här blifvit förespegladt, om det icke snarare stämmer öfverens med den utveckling, som denna stora fråga under senaste tid tagit, och om det icke också i sjelfva verket öfverensstämmer med de fordringar, som det nya krigsväsendet uppställer.

Hvad beträffar de närmast föregående faserna af frågan, så visa de efter min tanke en bestämd utveckling.

Det var naturligt, att det första försöket skulle göras med indelningsverket. Jag undrar icke derpå, att den, som sjelf tjent vid detta vapen, icke kan annat än sätta värde derpå; hvar och en måste högt värdera indelningsverket, ehuru det numera icke är tillräckligt.

Förslag till
lag om här-
oräningen.
(Forts.)

Det var, säger jag, naturligt, att man måste begynna med att söka förbättra indelningsverket, och försöket dermed utprepades tre gånger. Hvad följde derpå? Tre gånger afslag! Man måste se förhållandena sådana, som de äro. Detta är hvad som föreligger.

Derpå följde Riksdagens bestämda uttalande 1873, att den icke ansåg indelningsverket vara en lämplig grund för ett betryggande försvar.

Kom så 1875 års förslag, som är ett starkt språng öfver till det motsatta systemet, det som hvilar på den rena värnpligtens grund. Detta förkastades, såsom bekant. Frågan var icke mogen för en så genomgripande förändring.

Man försökte då, 1877, att på neutral botten uppställa något, som kunde gälla för någon tid. Äfven detta befans icke antagligt. Derefter följde 1878 års förslag, som äfven föll.

Detta synes vid första påseendet vara en kastning mellan ytterligheter, som i själfva verket icke innebär några framsteg, men, när man närmare ser till, finner man, att der går en röd tråd af militärisk förbättring genom dessa olika förslag, och att man, under det olika planer blefvo framställda, så vidt möjligt utrönte hvad som hade största utsigten för sig att blifva gällande. Hvarje efterföljande förslag har lärt af de föregående. Man finner, hvilka förbättringar det efterföljande har upptagit och vidare utvecklats, och under tiden har allt mera visat sig, att det är hvarken indelningsverket, som kan blifva gällande, icke heller den rena värnpligten, utan ett blandadt system, som fått namn af stam och beväring.

Nu har man yrkat, endast derföre att denna stam — *en* af grundtankarne i förslaget, ehuru långt ifrån den enda — är värfvad, hela förslaget måste förkastas. Det är farligt, det är icke alls användbart, det skulle leda till stora olyckor, säger man, men man förbiser helt och hållet den grundväsentliga skillnaden emellan denna s. k. värfvade stam och en värfvad armé. De många statistiska upplysningar, som blifvit anförda af den näst föregående talaren, äro till allra största delen en illustration af den satsen, som i går afton framställdes af en sakkunnig talare från denna plats, nemligen att, när man funnit ett slagord, kan man, utan afseende på om detta slagord eger tillämpning i det förevarande fallet eller ej, dock dermed komma ganska långt. Är den föreslagna stammen — d. v. s. dessa bland de värnpligtige för en längre öfning uttagne — är denna stam verkligen detsamma som en värfvad armé? Kan den jämföras med vår nuvarande värfvade armé? Kunde den det, skulle väl icke den nuvarande värfvade armén försvinna. Eller kan den jämföras med arméerna i Holland och England? Alldeles icke! England och Holland hafva en ren värfvad armé. Här är fråga om raka motsatsen. Det är endast den omständigheten, att man icke vill medgifva att försvaret bygges på den rena oblandade värnpligten med dess långa öfningstid för alla, som föranleder att man måste gifva en längre öfning åt några. Om man nu åt dessa några gifver en ersättning i penningar, så skall väl deraf icke blifva, hvad man kallar en värfvad armé. Man må säga, att det är genom värfning de anskaffas, men jag vädjar till hvad Kammarrens ledamöter i går afton hörde af den redan återropade talaren från denna plats, en man, hvilken har en ganska

vidsträckt kunskap och stor erfarenhet i dessa frågor. Han utredde klart skilnaden mellan Kongl. Maj:ts förslag till värfvad stam och den värfning, som man är van att föreställa sig. Att för 2 år antaga en del af de värnpligtige och under den tiden oafbrutet gifva dem en ständig öfning och utbildning, för att sedan låta dem återgå till civila yrken, deri kan icke ligga någon anledning, att man skulle få en dålig krigarestam; att de frivilligt ingå och erhålla en godtgörelse minskar icke deras stridbarhet. Olägenheten består egentligen i den större kostnaden. Men denna är just det pris, för hvilket man blir i stånd att utesluta lottningen.

Med denna stam försiggår detsamma som i alla konskriberade arméer, alla som hvila på ren värnpligt med den uttagna kontingenten; den antages, öfvas och släppes. Men den stora skilnaden från det närvarande tillståndet det är, att denna stam icke består af yrkessoldater; det har frigjort dessa, som få den större öfningen, från yrkessoldatens ställning, och just derigenom bildar förslaget en lämplig öfvergång från det nuvarande, från systemet af yrkessoldater som den indelta soldaten obestriddligen är, till systemet af en ren värnpligt.

Härmed sammanhänger också en fråga, som man utmålade i de mörkaste färger och gifvit de mest afskräckande namn, nemligen att den studerande ungdomens vapenöfningar skulle till en viss grad utsträckas. Motviljan deremot beror också på ett slagord. Ungdomens utsträckta vapenöfningar tror jag att man bör uppfatta såsom en ersättning från befrielsen att ingå i den mera öfvade stammen, hvilken befrielse kommer den studerande ungdomen till godo, just till följd deraf att denna stam icke är uttagen genom lottning, utan är stald på värfning. Ty det praktiska resultatet blifver, att denna ungdom derigenom icke kommer in i stammen, hvilket den deremot skulle göra, om lottning blefve införd. Om man vill se saken från denna sida, så skall man deri finna ett rättfärdigande för den ifrågavarande bestämmelsen och att den i sjelfva verket är en eftergift för den bildade ungdomen. Men det fins ett vida upphöjdare sätt att se saken och som jag anser vara det enda rätta, och det är att det anstår denna ungdom, just därför att den njuter samhällets bästa fördelar, att gå i spetsen, när det gäller att göra uppoffringar för detsamma, likasom fordom landets ädlaste söneringo i spetsen, när det gälde striden. För min del fruktar jag icke dessa vapenöfningar. Tvärtom anser jag kroppsöfningar i förening med vanan vid raskhet och punktlig lydnad vara för ungdomen ganska nyttig, behöflig och vid feriernas långa utsträckning väl förenlig med deras bokliga arbeten.

Nu säger man att denna stam, utom det att den eger alla fel, äfven är omöjlig. Der vid lag måste jag för min del hålla mig till de vitnesbörd som här i Kammaren förut afgifvits af sakkunnige ledamöter och som varit snörrätt stridande mot hvad den ledamot, som nyss hade ordet, uppgaf och sökte styrka genom exempel från länder, hvilkas förhållanden äro helt olika med våra. Det närmaste exemplet är utan tvifvel Finland och det bevisar mycket i detta hänseende. Men det som ligger för ögonen är det antal rekryter, som redan utgår och belöper sig till 2,500 å 3,500 man. Så långt har man redan nu kommit, och då så är, lär det väl icke möta någon stor svårighet att i framtiden få ett något större antal. Jag erinrar äfven om hvad den

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

sakkunnige ledamot af Kammaren, som i går afton yttrade sig, anförde derom, att sedan volontärskolor blifvit införda, är det mycket lättare än förut att få volontärer. Der det förut var svårt att få 2, går det nu lätt att få 4, därför att dessa skolor äro så instruktiva äfven för det medborgerliga lifvet i allmänhet. Detta är fullt tillämpligt på de skolor, som skulle genomgåas af de värnpligtige, och jag tror, att dessa skolor i samband med de förmåner som skulle tilläggas dem, skola betydligt underlätta uppgiften att fylla antalet.

Man har ock sagt, att det värnpligtiga befålet vore en omöjlighet. Detta strider dock mot den erfarenhet, som man öfverallt, äfven i våra grannland, haft deraf att ett sådant befäl derstädes utan svårighet kan erhållas.

Nu är frågan den: skall man i stället för att antaga denna stam, stanna på indelningsverkets grund och göra öfvergången med densammas bibehållande? Det är hvad man måste sätta i stället för förslaget, ty när man vill afstå detta, måste man naturligtvis sätta någon annan utsigt i stället. Man säger, att man bör blifva vid hvad man har. Men det har jag icke trott kunde på allvar vara mångas mening. ty hvad vi nu hafva är egentligen icke någon grundval för en säker förhoppning om trygghet, när farans stund kommer. Sjelfständigheten är en klenod så dyrbar, att om den icke är betryggad, måste man se sig om efter en säkrare garanti för densamma. Hvad finnes då för utsigt för indelningsverkets utveckling? Äro icke tre upprepade afslag vitnesbörd nog i detta hänseende? Äro icke heller Riksdagens bestämda uttalanden mot indelningsverket nog, så tror jag, att man kan lägga dertill den under 15 år småningom klarnande öfvertygelsen, att detta på sin tid så förträffliga indelningsverk icke stämmer med det nuvarande krigsväsendets fordringar.

Då åberopar man folkmötena! Dessa äro i sig sjelfva icke någon oväntad företeelse. Tyvärt om är det ganska vanligt, att då det på allvar blir fråga om att afskaffa en institution, då först reser sig motståndet. Men hafva dessa folkmöten — man må för öfrigt skänka dem all aktning — verkligen egt kännedom om det förslag de förkastat? Det har kostat Riksdagens ledamöter icke så liten möda att sätta sig in i detta förslag, och hvad som derfor ligger till grund. Hafva folkmötena verkligen tänkt sig in i möjligheten af ett krig, eller hafva de antagit, att den eviga freden är kommen och att det vi hafva då är godt nog? Hafva de verkligen haft en föreställning om beskaffenheten af de arméer, med hvilka vi kunna komma i strid? Det förefaller mig vara mycket tvifvelaktigt, huruvida dessa frågor kunna jakande besvaras. Men det vill jag säga: framlägg ett förslag till indelningsverkets utveckling! Då får man se, om också folkmötena gilla det, och om sedan representationen antager det! För min del hyser jag i detta hänseende de största tvifvel.

Den högt ansedde reservant, som förordat indelningsverkets utveckling, hvilken jag har den äran att räkna bland mina vänner, har en stor förtjenst om denna fråga. Han var den förste, som med allvar och kraft sökte genomföra en förbättring af vårt försvarsväsen och har arbetat för densamma ihärdigt och outtröttligt. Men jag tror icke, att det skall lyckas honom att genomföra något sådant, som den reservation

han framställt. Icke heller tror jag, att det förslaget skulle blifva bättre än det förslag, som nu föreligger. Jag vågar icke i det afseendet lita något på mitt eget omdöme, utan jag litat på de erfarne, sakkunnige, i dessa förändringsförslag väl hemmastadade militärer, som förut under denna diskussion haft ordet.

Det har frågats hvarför det väl skulle vara så svårt att utveckla indelningsverket? Enligt min tanke ligger grunden dertill först deruti, att det förefinnes en inre motsägelse mellan den indelte soldatens skyldighet att vara jordbrukare och hans skyldighet att på samma gång vara krigare. Denna motsägelse framträder med full klarhet, om man hör dem, som tala för denna tanke. En ärad talare på detta rum sade: Problemet är det enklaste i världen: Förläng endast öfningstiden och förkorta tjänstetiden, så är alltsammans gjort. Godt. Men strax derpå hörde jag en annan talare, med alldeles samma grundåsig, säga: »Nej, förläng *icke* öfningstiden! Ryck icke jordbrukaren från hans yrke under så lång tid! Förläng då istället tjänstetiden!» Man skulle likväl efter den förste talarens förslag förkorta just denna tjänstetid, och genom denna förkortning skulle de förstärkningar uppkomma, som för försvaret erfordrades. Men detta strider mot sjelfva naturen af den fördel, man i torpet vill gifva soldaten.

Det andra, såsom jag tror, genomgående felet hos indelningsverket är det, att det icke uppfyller den fordran, som allra mest en liten nation måste ställa på sitt försvarsväsen, nemligen af en liten fredsstyrka och en stor krigstyrka. Fredsstyrkan kommer här så nära krigsstyrkan, att den icke motsvarar hvad man i detta hänseende med skäl bör önska sig.

Detta må i korthet vara nämnt om den punkt, som här blifvit föredragen eller om den s. k. stammen.

Men denna är långt ifrån den enda utmärkande egenskapen för det ena föreliggande förslaget. Det skulle vara godt att äfven få något taga i betraktande de andra. Detta tillkommer i främsta rummet naturligtvis de sakkunnige ledamöterna i denna Kammare. Men det finnes vissa allmänna grunddrag, som äfven den icke sakkunnige kan tränga in i, och i det afseendet har det synt mig, att det icke blott är *stammens förstärkning* med 50 % och att den blifver *bättre öfvad*, som gör försvaret starkare; utan dertill kommer en *värnpligtstag*, som ordnar sjelfva värnpligtens fullgörande och genom hvilkens bestämmelser hären uppgår till ett *antal*, som kan gifva förhoppning om ett betryggande försvar. Dertill kommer vidare ett *ökadt befäl* — det är nära 500 fast aflönade officerare, och, om man tillägger det värnpligtiga befälet, omkring 1,500 — jemte flera tusen underbefäl, så att derigenom den stora brist blifvit afhjelpat, som förut i detta hänseende funnits och så ofta framkallat farhågor, nemligen att man måste gå ut med oöfvadt befäl, som måste i hast tillskapas, då man har en oöfvad trupp. Vidare synes det mig vara en verklig fördel och icke ett blott konststycke på papperet, att *rytteriet är fördubbladt* och *artilleriet nära tre gånger så starkt* som förut. Vidare har det förekommit mig att *sjukvårdens* utvecklande och ordnande är af stor betydighet, då man vet, att i många fälttåg ett större antal krigare förgåtts genom sjukdom än på slagfältet. Vidare hafva vi här en *träng*, som är något alldeles nytt; vidare en i

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till lag om hervoordningen.
(Forts.)

alla riktningar *förbättrad krigsbildning*, som sammanhänger med systemet, och slutligen — och icke minst — härens *förbättrade organisation och förläggning*, hvilken väl svårigen kunde låta sig verkställa med bibehållande af den nuvarande indelta stammen.

Ser man å andra sidan på kostnaderna, så äro de visserligen större än för den rena värnpligtiga hären, af det enkla skälet, att de personliga och de pekuniära uppostringarna motsäga hvarandra. Men den som säger, att de äro så stora att vi icke mäktat bära dem, har icke undersökt saken. 3 1/2 millioner på en budget af 70 å 80 millioner, småningom tillkommande under ett tidskifte af 15 år, kunna icke vara betungande. Under de sistförflutna åren har ock 4:de hufvudtiteln, utan omorganisation, ökats med 4 millioner.

Man har ock velat bestrida beräkningarnas rättighet, men enligt min åsigt är den på ett tillfredsställande sätt styrkt.

Med denna fråga sammanhänger nära den om grundskatterna. Den frågan är enligt min tanke af aldeles enahanda beskaffenhet, som den militära, och det icke blott, i det hänseendet, att den är en gammal institution, som icke mera passar in med sakernas nu varande skick. Att rustnings- och roteringsskyldigheten skulle kunna bibehållas, om man öfvergår till ett nytt system för krigsfolkets uppsättning, tror jag icke. och detta torde blifva klart, när man besinnar att dessa skyldigheter ursprungligen varit personliga skyldigheter, hvilka sedermera blifvit förvandlade till skyldigheter hvilande på jorden. Då lär väl, när den personliga skyldigheten åter inträder, icke längre kunna bibehållas den skyldighet, som är grundad på det gamla förhållandet.

Roteringsskyldigheten blef allmän för jemnt 200 år sedan. Det utmärkande draget i den proposition, som då afläts, var att efter den tidens sätt åtminstone försöka få en bestämd organisation, dels derigenom att man vann ett bestämdt normalt antal af 1,200 man för hvar regemente, dels ock att man fick manskapet uppsatt genom ständig rotering i stället för den förut tillfälliga genom utskrifning på obestämda tider. Men torpen voro icke någon väsentlig beståndsdel i detta förslag. Förslaget om dem framkom först under sjelfva diskussionen på Riksdagen och framkastades af en ledamot, som ifrågasatte att jordegare kunde vara villige att i stället för kontant utgift aflåta en del af sin mark till torp.

Dessa rustnings- och roteringsskyldigheter utgöra 5 1/2 millioner, som skulle försvinna, icke på 15 utan på 37 år. Deras borttagande lär väl icke kunna afvisas, om man öfvergår till ett system, som i grund och botten är ett värnpligtssystem; och då synas de egentliga grundskatterna vara enligt sin natur så nära beslägtade med dem, att de icke heller kunna bibehållas.

Beskattningssystemet har i allmänhet den egenskapen, att det sträfvar att sätta sig i jemnvigt, i harmoni med samhällstillståndet. Detta lär väl komma att inträffa äfven här. Att dessa grundskatter hvila endast på en del af den svenska jorden, har sin grund i ståndsförfattningen. Då samhället bestod af dels privilegierade, dels oprilegierade personer, blef jorden också helt naturligt dels privilegierad och dels oprilegierad. Frälset befriade sig så småningom från den från början lika öfver alla gående skatten, emedan det var starkt nog

dertill, och det ehuru den prestation, som för friheten skulle utgöras eller ruststjenskyldigheten, småningom försvann så att den nu knappast finnes kvar i en ringa lemning. Det synes mig vara någonting grundadt i sjelfva sakens natur att sedan ständsförfattningen försvunnit och lemnat rum för likheten i rättigheter alla medborgare emellan, den bjerta ojämnhet, som ännu kvarstår i vårt skattesystem för jorden, icke kan bestå. Den oprivilegierade jordens olika beskattning är nu så i ögonen fallande, att i fem län ett hemman med ett visst taxeringsvärde i medeltal är *trettio* gånger mera beskattadt än ett annat hemman med samma taxeringsvärde. I ett annat län bär det *fyratio* gånger större tunga; det finnes till och med ett län, der det i medeltal har *femtiosju* gånger större börd, än ett annat hemman med samma taxeringsvärde. Dertill kommer olikheten mellan särskilda delar af samma land, olikheten mellan grundskatterna i gamla och nya Sverige, och slutligen den olikhet, som i följd af odlingens fortgång, medan beskattningen stått stilla, eger rum mellan olika hemman på samma ort.

Det är en sådan olikhet, som, enligt min tanke i längden icke kan bestå. Förändringen gör sig, som jag tror, gällande i följd af sakens egen natur.

Detta gamla, på de olika ständsförhållandena grundade skattesystem är något helt annat än det nya grundskattesystem, som nu mera finnes i större delen af Europas länder och som är grundadt på hvad man kallar en kadaster, d. v. s. en genomgående noggrann uppmätning och värdering af jorden. Den beskattningen går lika öfver all jord och motsvarar verkligen den stora grundsatsen af lika beskattning för alla. Men öfver allt, der skattesystem funnits, som varit likartade med vårt nuvarande, har man dels redan upphäft dem, dels, der ännu något finnes kvar, sträfvat och är på väg att upphäva dem. Icke så, att dessa bördor skulle öfverflyttas på andra samhällsklasser, utan så, att de, likasom i allmänhet när skatter upphävas, fördelas lika på alla, hvarvid otvifvelaktigt skattejordens egare icke komma att undgå att bära sin del af bördan. Beskattningen kan icke stå stilla. Den utvecklar sig likasom samhället beständigt. I ljust af ett samhällstillstånd, som har till grundval likheten i rättigheter och skyldigheter för alla medborgare och der beskattningen i allmänhet är rättad efter inkomsten och förmågan att bära den, framträda dessa missförhållanden allt för bjert, för att de skulle kunna i längden bibehålla sig. Den privatsrättsliga synpunkten af en enskild köparens ekonomiska ställning kan här lika litet gälla som den ohållbara kamerala fiktionen, att dessa skatter icke skulle vara skatter, utan räntor.

Om verkningarne af den skrifvelse, genom hvilken 1873 års Riksdag beslöt sammanställa dessa med hvarandra likartade frågor, är mycket taladt. Enligt min tanke har den väsentligt bidragit att framskjuta frågan om landets försvar och fördröjt skattereformen. Utan denna skrifvelse, hvars viktigaste punkt var uttalandet, att indelningsverket icke mera var lämpligt att läggas till grund för försvaret, hade 1875 års härordningsförslag säkerligen icke framkommit; meningen var ock att gifva ett stöd för ett sådant förslag. Detta förslag åter af år 1875 har gifvit upphof till de följande, och på sådant sätt har arbetet på frågans lösning varit oafåttligt. Deremot tror jag å andra sidan att

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

denna skrifvelse fördröjt förändringarna i afseende å grundskatterna; och detta sluter jag deraf, att man förut fick en öfverströmmande mängd motioner vid riksdagarne om grundskatternas afskrifning, så att t. ex. vid 1873 års riksdag icke mindre än 13 motioner i detta syfte framställdes, medan sådana motioner nu deremot nästan icke alls afhörts eller åtminstone väckt ganska liten uppmärksamhet.

Nu är frågan: Hvad skall inträffa, om förbindelsen mellan dessa båda frågor upphäfves? Den frågan besvarades i förgår afton af en talare, som är bekant både för sin snabba blick och för sin politiska erfarenhet, så, att sannolikt blefve följden den, att grundskatterna hastigare skulle försvinna än nu är föreslaget, men försvarsfrågan fördröjas. För min del anser jag mycket tala för att han kommer att blifva sannspådd. Grundskatterna göra sig nog väg, och det är också af en föregående talare redan erinradt derom, att inom denna Kammare, der de af en del talare så starkt försvaras, både majoriteten och minoriteten år 1873 röstade för deras upphäfvande, endast med den skilnad, att majoriteten ville göra det successivt under 40 år, och minoriteten ville att de skulle tills vidare bibehållas, för att på en gång försvinna. Men försvaret kan lätteligen komma att stå efter, och försvaret är likväl hufvudsaken.

Härvid återkommer jag till den tanke, från hvilken jag utgick. Det är just behofvet af ett starkt försvar, som här måste främst tagas i öfvervägande. Antages den nu föreliggande propositionen, så blifver detta behof fylldt. Jag kan för min del icke annat än fästa mig vid erfarna och sakkunniga militärers utsago, att försvaret enligt förslaget skall blifva flerdubbelt starkare, än det vi för närvarande äga, och att det också skall blifva, så vidt det för en liten stat är möjligt, *betryggande*. Faller detta förslag, hvad inträffar då? Jo, då kommer den missstämning, som ständigt bemäktigar sig sinnena, då ett folk står framför behofvet af en ansträngning för ett stort ändamål, men icke vill underkasta sig den; och försvarsfrågan återfaller i det *kaos*, ur hvilket den begynt höja sig. Den sakkunnige talare, om hvilken anförande jag flera gånger erinrat, yttrade i går afton att det skulle blifva en halt för en längre tid. Jag tror att det skulle blifva ännu mera. Det blefve ett kaotiskt tillstånd, emedan man icke vet hvilken väg man skall beträda. Skall man väl åter börja med indelningsverket, som så ofta blifvit afslaget, så snart det framträd i utveckladt skick? Eller skall man på nytt begynna att trefva omkring för att söka sig en ny väg och till slut stanna vid något, som troligen blir sämre? Hela gången af frågan visar ty värr på en sannolik försämring. Så vidt jag kunnat skönja, är ock förrådet af olika system nu uttömdt. Om man icke antager detta, vet man icke hvar man skall finna något annat.

Det finnes ögonblick af afgörande vigt och ett sådant är utan tvifvel det, vid hvilket vi nu stå. Två skilda vägar föreligga; en af dem måste väljas. Ett sådant val önskar jag, framför allt, icke måtte ske förr än efter en samvetsgrann och allsidig pröfning af det förslag, som är framställt, sedan de invändningar och anmärkningar, som kunna göras, blifvit framställda, öfvervägda, besvarade. Men just denna pröfning är det man vill afskära genom yrkandet, att Kammaren skall i första hand, utan att hafva granskat förslaget, förkasta detsamma. Det är

betydelsen af ett afslag. Man afskär möjligheten till en god utgång, men också sjelfva pröfningen.

Man utgår vid detta yrkande från olägenheterna af en nedsättning i öfverensstämmelse med de bestämmelser, som äro föreslagna af Andra Kammarens reservanter, men sjelf gör man något ännu farligare, nemligen att på förhand helt och hållet nedslå hvad som här är föreslaget. Man lägger sålunda enligt min åsigt, på denna Kammare ett ansvar, som den icke bör och icke behöfver bära. Nej, mine herrar, låtom oss efter samvetsgrann pröfning fatta våra beslut i afseende på det förslag, som föreligger, och bestämma hvad man vill och kan bevilja till ett förbättradt försvar. Må vi sedan höra hvad andra säga och, om deras tanke är oantaglig, då öppet och kraftigt förklara: nej, detta vilja vi icke vara med om. Det är ett sådant handlingssätt, som, enligt min åsigt är Första Kammaren värdigt och kraftigt kan bidra till att främja utvecklingen af fäderneslandets försvar.

På dessa skäl tillstyrker jag bifall till paragrafen.

Bifallsrop hördes äfven nu.

Grefve De la Gardie: Då i den kamp, som här utkämpas emellan tvenne skarpt emot hvarandra stående meningsfraktioner, en person begär ordet, som i sjelfva verket står lika skild från dem båda, så lär hvad han kan hafva att yttra icke kunna vara af något särdeles intresse eller någon vikt för Kammarens ledamöter. Men när så viktiga spörsmål för vårt land stå till tals, anser jag det vara både en pligt och en rättighet för hvarje representant att framlägga sina åsikter. Jag skall dervid icke tillåta mig att företaga någon detaljerad granskning af det föreliggande förslaget eller göra någon genomförd jemförelse mellan det nya och det gamla systemet, utan jag skall endast i allra största korthet framlägga mina åsikter angående ordnandet af landets försvar i dess stora allmänlighet. Jag vill då till en början uttala, att det för mig är en fullkomlig gåta, att sedan försvarsfrågan under en sådan lång följd af år varit föremål för behandling i komitéer, i Utskott, hos Kamrarna och hos Regeringen, man ännu icke kommit till en klarare insigt derom, att skola vi verkligen uträtta något för vårt försvar, så måste tyngdpunkten läggas på *sjövapnet*.

I krigföring i allmänhet gäller såsom oomtvisteliga regler, att man bör begagna sig af de naturliga fördelar, som terräng och andra lokala förhållanden erbjuda, samt att man alltid bör angripa fienden på hans svagaste sida. Försummas dessa regler blifver utan tvifvel följden ett nederlag, eller, om också seger skulle vinnas, blir den både svårare och mera dyrköpt än den kunnat vara. Dessa enkla, allmänt gällande regler kasta likväl vi å sido, då det gäller ordnandet af vårt försvar. Vi glömma bort vårt hafomsköljda läge och tänka icke på, att just detta ger oss tillfälle att träffa fienden i hans mest sårbara punkt. Lemna vi hafvet fritt och kommunikationslinien med fiendens hemland öppen, skall han ju med korta mellanrum kunna öfverskicka den ena truppsändningen efter den andra, till dess hans här numeriskt blifvit öfverlägsen vår, denna må nu i huru hög grad som helst ega förmågan att, såsom det heter, svälla ut. Fienden, som vi ju aldrig kunna tänka

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

oss skola hafva mindre öfning eller sämre beväpning, blir naturligtvis då herre inom det område, som han finner för godt att occupera, och han skall hinna att tillfoga oss ohjelpig skada, innan han drifves ut, icke af vår härmakt utan af vintern, som benäget åtagit sig hvad vi försummat: eller att hota hans reträtt- och kommunikations-linie. Ordna vi åter vårt sjöförsvar så, att vi verksamt kunna oro hans transport-flottor och kommunikationer, skall han väl möjligen kunna inkasta en första trupp på våra kuster, men svårigen lyckas hitföra och aldrig med säkerhet kunna påräkna en andra eller tredje, som han dock behöfver för att med framgång kunna operera; ty med den första trupp-sändningen eröfrar han sannerligen icke Sverige eller tillfogar oss någon väsentlig skada. Väl har jag sett i landtförsvarskomitens betänkande och annorstädes uppgifter och beräkningar, tydande derpå, att fienden skulle kunna på en gång, d. v. s. i en konvoj öfverföra hit ända till 75,000 à 100,000 man med fullständig materiel och utrustning. Jag kan icke med exakta siffror bevisa det öfverdrifna i ett sådant påstående, men erfarenheten lär mig att i högsta måtto betvifla detsamma. Huru lång tid och huru många särskilda trupptransporter behöfde icke England och Frankrike under Krimkriget för att samla vid Svarta hafvets kust en relativt obetydlig styrka, och dock voro fordringarne på en armés utrustning då vida mindre än nu; dock förfogade dessa nationer öfver transportmedel till sjös, som äro öfverlägsna hela den öfriga världens tillsammantagna. Se vi icke under den allra senaste tiden, huru England, när det gälde att i hast uppställa en armé, för att i ett slag kufva den inhemska insurrektionen i Egypten, behöfde en ganska rundlig tid för att uppställa en styrka af 20,000 man, ehuru England är hvarje annat land såsom sjömakt och sjöfarande nation öfverlägset. Men om nu också dessa beräkningar skulle vara rigtiga, om jag skulle hafva misstagit mig i detta afseende, anser jag detta i sjelfva verket icke innebära något oroande eller farligt, ty ju större en transportflotta är, i desto mindre samlad ordning kan den framfara, desto flere och större blifva de luckor, som förefinnas i den ring af pansarbåtar, som skola omgifva densamma, och desto lättare blifver det för de snabbgående, skarpt armerade fartyg, som vi böra skaffa oss, att tränga igenom denna ring samt ibland transportfartygen åstadkomma en sådan förödelse att säkert den på väg varande armén skall framkomma högst decimerad och måhända helst föredraga att vända åter hem, af erfarenheten lärd att förstärkningar svårigen skola kunna komma efteråt.

Men om vi med vårt sjöförsvar kunna åstadkomma detta, är det naturligt, att pretentionerna på landtarmén kunna antaga helt andra dimensioner. Vi behöfde då icke denna armé, som skulle kunna svälla ut i det oändliga, för att förmå mäta sig med en stormakt, utan vi behöfde en liten, fast och säker samt säkert påräknelig och ständigt befinnlig trupp, som, upptagande i sig en någorlunda öfvad beväring, kunde möta det första anfallet af fienden. För ett sådant ändamål torde vi väl svårigen kunna uppleta en stam, mera ändamålsenlig än den, som vi nu hafva i indelningsverket. Utvidgningar och förbättringar deri kunna visserligen behöfvas, men de torde icke behöfva vara af så omfattande natur att de äro svåra att genomföra. Det hufvudsakliga fel man mot denna stam anför och visserligen icke utan grund

är soldaternas höga ålder. Det är dock att märka, att man under de prof, den varit underkastad, aldrig sett några bevis på dess bristande förmåga att uthärda strapatser. Från de enda öfningar, der det kunnat komma i fråga att i detta afseende sätta de indelte soldaterna på prof, eller de större öfningslägera, har man snart sagdt endast om motsatsen talande yttranden. Med den korta tid, som till dessa öfningar är anslagen, är det lätt förklarligt om det ledande befälet utsätter trupperna för ganska stora ansträngningar, och, efter hvad man uppgifvit, har det någon gång gått ganska långt derutinnan. Trupperna hafva dock hållit sig ganska godt, och det berättas från ett af dessa öfningsläger, att en preussisk officer, som åskådat detsamma, yttrat: »det är dock märkvärdiga trupper, ni hafva. Om vi underkastat våra krigare sådana ansträngningar och strapatser, skulle hälften af dem legat på sjukhuset.» Aldern för soldater är emellertid otvifvelaktigt inom vår armé för hög. Jag tror dock, att man sträcker fordringarne på dess nedsättning väl långt. Jag är öfvertygad om att våra soldater ännu vid 40 å 45 år äro fullt tjenstbara och kunna uppfylla de fordringar, man ställer på dem. Om man nu föreskrefve, att de vid denna ålder skulle taga afsked, så säger man att detta är ett ingrepp i rust- och rotehållares rättigheter. Ja väl, så vore det, om staten icke vidtog några åtgärder i afseende å soldaternas pensionering. Att åstadkomma en sådan tror jag dock vore för staten en temligen lätt sak. Staten har ju vid sina jernvägar en armé af banvakter till ett antal af öfver 2,000. Om de afskedade soldaterna finge företrädesrätt till dessa befattningar, skulle säkert åt största delen der kunna lemnas anställning. Det vore för dem fullt lika lockande som att några år senare nödgas taga afsked och då stå på bar backe, och till dessa befattningar vore säkerligen inga tjenligare än dessa soldater, vane vid uppmärksamhet, lydnad och ordning. För rust- och rotehållaren medförde det visserligen en något oftare förekommande utbetalning af lega, men den motsvaras säkerligen af medvetandet om att det vore sörjdt för karlens framtid och af befrielsen från den enskilda pensionering af de afskedade soldaterna, som på åtskilliga orter vunnit häfd i form af bostad på egorna och andra små förmåner.

Men, säger man, om ock ett sådant system, hvars tyngdpunkt ligger i sjöförsvaret och som icke särdeles ökar de närvarande kostnaderna för landförsvaret, än skulle hafva sina fördelar, så har det ett stort fel: det låter icke realisera sig; vi kunna aldrig skaffa oss en flotta så stark, att vi med densamma kunna täfla med våra fiender, och indelningsverket är för nationen så förhatligt, att den under inga förhållanden vill kvarblifva vid detsamma.

Hvad det första inkastet beträffar, får jag bekänna, att jag är af alldeles motsatt åsigt. Kunna vi i något hänseende i afseende på krigföring täfla med våra antagliga fiender, är det just på detta område. De makter, med hvilka vi kunna frukta att komma i krig, äro de stora kontinentala makter med vidsträckta landgränser, hvilka göra för dem till en oafvislig nödvändighet att lägga största vigten på landförsvaret och på detsamma offra ofantliga summor. Huru rika deras tillgångar än månne vara, blir det dock endast småsmulor, som de kunna offra på sjöförsvaret. Vidare har flottan för dem ett helt annat ända-

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

mål än för oss. De måste i första hand afse att kunna täfva om en annan stormakt i öppen drabbning till sjös och att kunna blokeras hans hamnar. De behöfva därför framför allt dessa stora pansarkollosser, som kosta orimliga summor hvar för sig, under det vi kunna konstruera våra fartyg i en enda viss inskränktares riktning och hålla oss inom några på långt när icke så dyra certer.

Det är uppgifvit i sjöförsvarskomitens betänkande, att Tyskland under loppet af 18 år och med en kostnad af omkring $3\frac{1}{2}$ millioner årligen skapat en flotta, som af alla anses öfverlägsen den ryska. Hvad skulle vi då icke med samma summa kunna uträtta, vi, som kunna, såsom jag nyss yttrat, koncentrera våra krafter inom ett visst bestämdt område. Jag anser således, att detta inkast icke bör väga något.

Det andra deremot är af mera vigt. Men svårigheterna härvidlag torde dock måhända icke ligga på det håll, man antyder, utan snarare på det rent motsatta. Om någon fullt utbildad och grundad opinion mot indelningsverkets bibehållande och mot utgörande, under några förhållanden, af dessa besvär *har* förefunnits, så har i denna del, det kan icke nekas, på senare tiden, en väsentlig omkastning i allmänna tänkesättet egt rum.

Det är dock gifvet, att om man ifrågasätter dess bibehållande, än mera dess utbildande, så framträda ovilkorligen dessa fordringar på lindringar och lättnader, som, och i min tanke med fullt berättigande, gifvit sig tillkänna öfverallt i afseende på grundskatter och öfriga på jorden uteslutande hvilande bördor, hvilka ännu kvarstå från ett gammalt, föräldradt skattesystem. Svårigheten att häfva det hinder, som ligger häri, är att afgöra, huru långt man bör tillmötesgå dessa fordringar. Med glädje har jag sett af de vid detta betänkande fogade reservationer, att framstående män inom denna Kammare, som i afseende på grundskatternas afskrifvande alltid fört på sin fana ett: non possumus, i afseende på rustnings- och roteringsbesvären medgifvit åtskilliga icke obetydliga nedsättningar. Jag tror likväl, att sådana partiella lindringar alltid blifva ojemna och otillräckliga. Rustnings- och roteringsbesväret, den ekonomiska sidan af vår indelta armé, är, såsom den nästföregående talaren fullständigt utredt, så nära förenadt med grundskatterna, att dessa frågor med eller utan kompromisskrifvelser ovilkorligen måste afgöras samtidigt. Det bästa sättet att gå till mötes de i min tanke berättigade fordringarne på lindringar i rustnings- och roteringsbesväret är därför ovilkorligen det, som Kongl. Maj:t i sitt vid denna riksdag afgifna förslag till afskrifning af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären framställer, eller en bestämd gemensam afskrifning för det ena och en samtidigt pågående lindring af det andra. Med bibehållande af indelningsverket fortfarande såsom arméorganisation, komme sålunda vid afskrifningstidens slut hela detta besvär att väl fortvarande utgöras och bindas vid jorden, men äfven blifva till sitt fulla uppskattade värde ersatt. Under sådana förhållanden kan ju något starkare motstånd icke gerna möta från jordegarnes sida, ty väl kvarstår såsom obestridligt, att en oviss börda är förenad med åtskilliga svårigheter och olägenheter, men dessa svårig-

heter och dessa olägenheter måste man underkasta sig, då det sker för försvaret af ett älskadt fosterland.

Man talar så ofta om försvarsnihilism. Detta rop framkommer och har framkommit alltid vid det ena eller andra arméorganisationsförslagets förkastande. För min del bekänner jag, att jag icke mycket tror derpå. Vål torde det finnas en och annan individ, för hvilken det är likgiltigt, om vårt gamla Sverige vore ett sjelfständigt rike eller ett storfurstendöme under ett annat lands lydno. Vål kan en eller annan låta dåra sig af de välmenande drömmarne om en erkänd neutralitet, hvars enda verkan skulle vara att binda händerna på oss, men ställa oss lika värlösa mot andra makters våldskränkningar. Men att *nationen* i sin helhet icke skulle vilja försvara sig, det kan jag icke tänka mig. Jag kan icke tänka så lågt om vårt svenska folk. Det torde fast mera vara skäl att se till, om icke grunden till dessa upprepade afslag på efter hvarandra framlagda arméorganisationer ligger i en mer eller mindre medveten känsla af att hvad som föreslås i själva verket icke innebär något verksamt försvar. Och det må förlätas, om *nationen* icke vill åtaga sig och representationen tvekar att pålägga uppoffringar af tid, arbetskraft och penningar, då man befarar att vi det oaktadt i farans stund stå redlösa och icke kunna svara oss.

Jag röstar för afslag till den föredragna punkten.

Flere af Kammarens ledamöter gafvo härvid sitt bifall tillkänna.

Grefve Sparre: Då man erhåller ordet tredje dagen, under hvilken samma fråga debatteras och är den 27 talaren i ordningen i samma fråga, är det naturligt, att man icke tror sig kunna säga något nytt; men då jag likväl vågar taga Kammarens tid några ögonblick i anspråk, är anledningen den, att äfven jag önskar att till Kammarens protokoll uttala min mening i denna fråga. Då jag deltog i landtförsvarskomiténs arbeten, hade jag visserligen tillfälle att der uttala den samma, men jag önskar äfven att göra det här.

Det har förefallit mig, när jag arbetat på lösningen af denna fråga, att det system obetingadt vore att föredraga, som lemnade den största möjliga försvarskraft under krig med den minsta möjliga uppoffring under fred. Vårt nuvarande indelningsverk lemnar icke detta resultat. Det är större under fred än då det uppträder under krig, och jag tror, att hvarje system, som bygges på lång tjenstetid, måste hafva samma fel.

Jag har därför trott, att man måste bygga på ett helt annat system. Det finnes naturligtvis, och detta torde icke kunna motsägas, intet system, som i högre grad än det rena värnpligtsystemet fyller detta ändamål, att med ringa uppoffringar under freden lemna högsta möjliga försvarsstyrka under kriget, men ingen, ens om han är den varmaste vän af värnpligtsystemet, kan väl tänka sig möjligheten af att vi efter en lång fred skulle kunna vara villiga att ikläda oss sådana offer, som ett sådant system fordrar af individen. Detta system kunde således efter mitt förmenande icke i den närmaste framtiden hafva utsigterna

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

för sig. Man måste alltså bygga på systemet »stam och beväring», och då syntes mig, att om man i stamsystemet sökte tillämpa hvad godt, som finnes i värnpligtssystemet, med undvikande af dess olägenheter, så hade man grundat ett system, som hade just de egenskaper, hvilka jag ansåg vara de viktigaste, att icke för hårdt tynga landet under freden, men lemna största möjliga försvarskraft i farans ögonblick. Det är af detta skäl jag i försvarskomiteén ingick på det förslag, som komiteén framställde.

Jag ber att nu få fästa uppmärksamheten på några förhållanden, som här icke hafva blifvit omnämnda, hvaremot jag icke vill ingå i tal om värdet af den soldat, som genom lega kan erhållas. De anmärkningar, som i detta afseende framstälts, hafva under gårdagens diskussion blifvit så fullständigt vederlagda af en person med största möjliga erfarenhet att bedöma sådana frågor, att jag lemna dem. Jag tror i likhet med honom, att det slagord, man funnit upp, innebär en osanning, att det ljuder högt, men är ihåligt, såsom alla sådana slagord äro, och jag föreställer mig, att just hans utredning af de element, hvaraf den nya stammen kommer att värfvas, är fullkomligt riktig och att denna stam säkerligen kommer att få de egenskaper, hvilka han ansåg den böra hafva. Hvad jag ville fästa uppmärksamheten på, var något, som jag sjelf förut icke gjort tillräckligt afseende på, när det var tal om den nu föreslagna lären, nemligen den starka utbildning, som lemnas manskapet i jämförelse med hvad förr ifrågasatts. Det är icke antalet månader, som enligt det ena eller andra förslaget anslås till de olika skolorna, som verkar detta, utan det finnes en annan faktor, som ökar krigsdugligheten i detta förslag, nemligen det större antal, som enligt detta förslag skall genomgå korporalskolorna, än enligt 1878 års förslag. Jag vill såsom exempel härpå endast anföra, att då enligt 1878 års förslag beräknades, att af 148, som genomgingo rekryttskola vid infanteriet, skulle 90 genomgå förberedande underbefälsskola, så skulle enligt detta förslag af 294 det vara 274, som genomgå korporalskolan, således ett vida högre antal, samt att vid kavalleriet mot de 38 procenten, som enligt 1878 års förslag skulle genomgå underbefälsskola, nu svara 93 procent, hvilket visar en så genomgående förbättring af soldatbildningen, att i det hänseendet det nya förslaget står väsentligt högre än 1878 års förslag.

De, som motsätta sig Kongl. Maj:ts förslag göra det af olika skäl. Somliga vilja lägga tyngdpunkten på sjöförsvaret; andra vilja bygga på indelningsverket och andra vilja endast gå med små steg framåt, troende sig på intet annat sätt kunna nå målet. I afseende på de första af dessa, eller dem, som vilja lägga hufvudsakliga tyngden på sjöförsvaret, kan jag icke underlåta att betona den egendomligheten, att en person, tillhörande svenska landtarmén, i dag i denna Kammare lifligt och varmt talat härför och att deremot, enligt ett tidningsreferat, en fränstående sjöofficer, representant för den stad, der flottan har sin hufvudstation, uttalat sig i frågan i en helt annan riktning. Han sade nemligen, enligt referatet: »äfvén sjöförsvaret ville han hafva utveckladt, men icke för närvarande, ty han fäste sig i första rummet vid landtförsvaret. Detta uttalande af honom, som vore sjöofficer, kunde låta besynnerligt för dem, som fäste största vigten vid sjöförsvaret; och

han ville därför nämna, att *han* icke ansåge, att sjöförsvaret borde utgöra tyngdpunkten i vårt försvarsväsen, utan att denna borde ligga i landförsvaret. Skulle vi lägga tyngdpunkten af vårt försvar i sjöförsvaret, så finge vi skaffa oss en flotta som i storlek motsvarade de större nationernas, och detta blefve icke allenast alldeles för dyrt, utan i alla fall otillräckligt». Jag kan naturligtvis icke vitsorda referatets rättighet, men jag har velat läsa upp det. emedan jag tyckte sammanställningen vara ganska egendomlig. I afseende på sjelfva saken tillåter jag mig uttala såsom min åsigt, att vårt land har behof icke blott af ett utveckladt landförsvar, utan äfven ett utveckladt sjöförsvaret, men att vi icke böra ställa det ena utan det andra, utan försöka få båda för att få ett verkligt starkt försvar.

Bland dem, som motsätta sig Kongl. Maj:ts förslag, äro, såsom jag nämnde, äfven de, som vilja bygga vidare på det nuvarande, och i deras syfte är en reservation bifogad Utskottets betänkande. Jag skall icke tillåta mig ingå i bedömande af detta förslag, hvilket skulle vara så mycket svårare, som förslaget endast är i sina allmänna grunddrag skisseradt. Vi hafva alla erfarenhet af att det går lätt för sig att uppkasta sådana grundlinier, att räkna ut den approximativa kostnaden, men det visar sig alltid, vid sådana skisserade utkast, att när man kommer till verkligheten, är det bra mycket af de mindre sakerna, som är utglömdt i de stora dragen, och bra mycket att lägga till; kostnaderna ställa sig olika och det hela ter sig annorlunda. Men äfven om förslaget kunde stå provet i det hänseendet, så frågar jag: har det någon utsigt att kunna genomdrivas? Jag tviflar derpå.

Jag kan icke underlåta att i sammanhang härmed beröra ett annat förhållande. Man talar om egennyttan, som skulle ligga till grund för den kompromiss, som gjorts och de förslag, som derpå bygts. Denna egennyttan skulle bestå deri, att för en förstärkning af försvaret eftergifvas vissa fördelar i afseenden på skatterna. Men har något annat förslag varit före under senare tiden, hvilket icke innehållit något dylikt? Ligger icke en eftergift af skatter äfven i 1877 års förslag? Lemnar det icke anslag till rust- och rotehallarne? Befriar det icke från vissa skyldigheter? Afskrifver det icke till och med en del af grundskatterna? Och de olika motionerna och reservationerna vid denna riksdag, innehålla icke de flesta af dem flere eller färre antydningar om bestämda skatteafskrifningar? Och jag frågar: är det saken, som är egennyttan, eller är det beloppet? Är det icke detsamma, om beloppet är större eller mindre? Jag är fullt öfvertygad, att, hvilket förslag än kommer fram, skola dessa eftergifter icke saknas.

Den meningen, att vi icke skulle kunna nå försvarsfrågans lösning annat än på de partiella reformernas väg, kommer ofta fram; isynnerhet talas det ofta under debatterna om 1877 års förslag, att det hade samlat de flesta rösterna o. s. v. Men hvad skall det då innebära? En lösning af försvarsfrågan? Nej, mot eftergift af vissa skatter höjer det endast beväringens tjenstetid med 32 dagar. Det fördubblar således beväringens öfning. En fördubbling är mycket bra, om det, som finnes förut, är af någon betydelse, men i militäriskt afseende tror jag icke, att dessa 30 dagar äro något att fästa sig vid. Jag tror för öfrigt icke, att vi nu stå på den ståndpunkten, att vi

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

kunna nöja oss att gå fram på de partiella reformernas väg. Jag kan väl föreställa mig, att då man står framför en olöst fråga utan något förslag till fullständig lösning, man kan ställa upp ett förslag, som endast innebär ett litet, oväsentligt framsteg, men att uppställa det mot ett annat, i sina detaljer fullt genomfördt, det förstår jag icke. Vi hafva dröjt för länge med de partiella reformerna för att nu taga till dem.

Jag skall äfven be att ett ögonblick få yttra mig om hvad vi nu ega. Jag tror nemligen, att det kan vara skäl att icke lemna detta å sido. Redan i går uttalades från statsrådsbanken, att om vi visste, huru dålig vår mobilisering nu är, skulle vi icke med lugn gå framtiden till mötes. Jag skall icke framlägga några mobiliseringstabeller, utan endast några siffror, som dock äro tillräckligt talande. Vi hafva en armé, som enligt Nordensvans handbok för svenska arméns befäl, består af, officerare, underbefäl, spel, korpraler, vice korpraler och manskap, allt sammanräknadt, 34,488 man. Ser jag på de olika vapnen, finner jag, att infanteriets hela sammanlagda styrka af befäl och manskap är 25,242, deraf manskapet utgör ungefär 21,100. Vid kavalleriet utgör manskapet i ledet och vice korpralerna 4,186 man, vid artilleriet 3,300 och vid ingenjörtrupperna 750 man. Stammens styrka visar dock icke samma siffror vid en mobilisering, ty en del gammalt manskap måste lemnas hemma, en del är sjukt; depoterna skola fyllas. När armén skall svälla ut, fordras ny uppsättning af befäl. Hvad blir då kvar? Om jag beräknar fältarmén till endast 60,000 man, så kommer denna dock att till tre fjerdedelar bestå af beväring. Huru sant samband en sådan armé skall ega, huru en så fåtalig stam skall kunna sammanhållas och icke söndersprängas af en sådan sammansättning, det förstår jag icke. Jag tror, att den är så ytterst svag, att det är en fara att bibehålla den. Bland kavalleriet kan ingen beväring insättas, ty de öfvas icke i ridning; de måste gå till depoterna. Kavalleriets 4,186 man minskas af samma orsaker, jag nyss nämnde. och då erfarenheten från de sista krigen säger, att intet vapen konsumeras så fort som kavalleriet, då exempel finnas, att en squadron på 14 dagar reducerats till hälften, så föreställer jag mig, att vårt fåtaliga kavalleri utan reserv är alldeles otillräckligt. Artilleriet har 30 batterier, men inga ammunitionskolonner. Skola dessa monteras, så blir enda möjligheten att rycka i fält med färre batterier, än vi hafva i fredstid, och artilleriet blir derigenom än otillräckligare. När arméns tillstånd är sådant, när vi icke hafva någon träng och således hotas med att få spela om landtvärnets roll; när icke något positionsartilleri finnes, stå vi då på en sådan ståndpunkt, att vi hafva tid att gå fram med partiella reformer? Jag tror det icke.

Jag tillåter mig, innan jag slutar, att uppläsa några ord, som uttalades år 1871 af en högt framstående ledamot af denna Kammare. Han sade då: »jag vågar hysa en fast tillit till en så högsinnad uppfattning af stundens kraf äfven hos dem, som i särskilda delar tänka olika, att de för det stora ändamålets skull sätta sin enskilda mening först i andra rummet, och jag tror mig äfven med visshet kunna förtrösta derpå, att de samhällsmedlemmar, af hvilka ökade uppoffringar komma att härigenom fordras, skola med glädje vara dertill redo, en-

dast fäderneslandets sjelfständighet genom ett starkt och väl ordnadt försvarsväsende blifver betryggad. Detta stora mål kan ej utan enig samverkan mellan konung och folkrepresentation vinnas.» Jag föreställer mig, att dessa högsinta, vackra ord äro lika tillämpliga i dag, som de voro 1871 och jag anhåller därför, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Jemväl detta yttrande efterföljdes af bifallsrop.

Som trettioen talare ännu funnos antecknade, uppsköts den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande till nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kamnaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
